

TEMP – klimatarbete på hemmaplan

Linköpings
kommun

Naturvårdsverket och Linköpings kommun arbetar tillsammans för att minska utsläppen av växthusgaser.

TRYCK: Tabergs Tryckeri AB, 2008

PRODUKTION: Annelie Frick, Sandra Johansson

OMSLAGSBILD: Göran Billeson med flera

Vill du veta mer? Titta in på www.linkoping.se/temp.

Innehåll

TEMP – Transport, Energi, Miljö, Projekt	4
Utvärdering av TEMP-projektet	6
TEMP:s samarbetsparter	8

NERA VETT, MINDRE WATT

Energijakten	10
Energieffektivare företag	12
Energirådgivning	14

KLIMATSMART TRAFIK

Kommunens bilpool	16
I stan utan min bil	18
Öka trycket	20
Callcenter Biogas	21
TRAKS	22
Namngivning av bussar	24
Lägg nycklarna på bordet	26

LINKÖPING PÅ TVÅ HJUL

Cykelbytdagar	27
Cykla och gå till skolan	28
Cykla till jobbet	30
Cykla i ett Aktivt Berga	32
Cykelkurs för invandrarkvinnor	33
Cykelsamordning	34

KLIMATVECKAN 2006

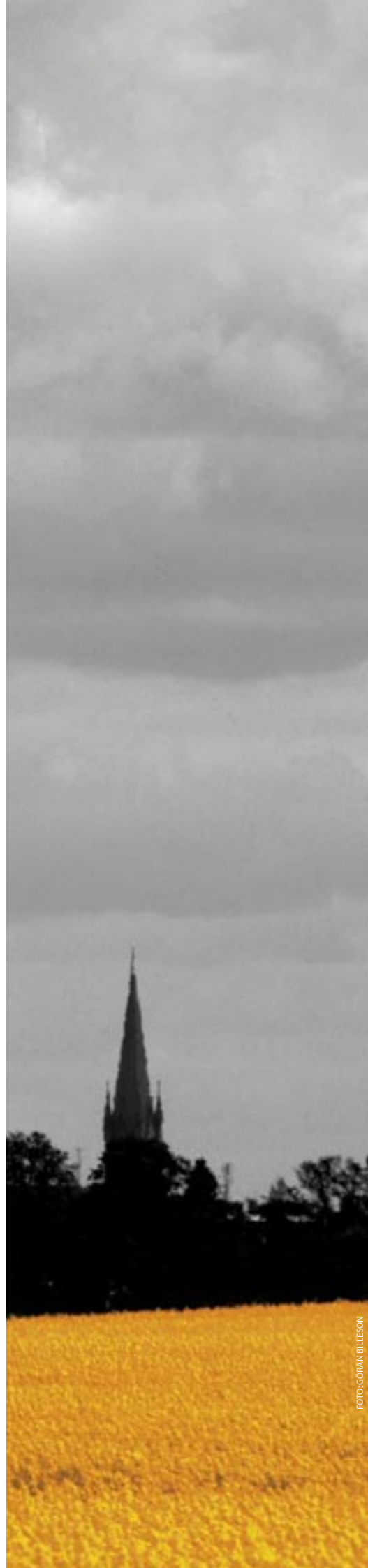
Klimatveckan 2006	36
-------------------	----

SÄG DET MED KONST

Konstutställningen Klimat	40
Klimatgreppet – en solskenshistoria	42
Miniutställningar	44

LINKÖPING LÄR MER OM KLIMAT

Miljöalmanacka	45
Miljökunskap för morgondagens vuxna	46
Agenda 21-jakten	48
Föreläsningar	50
Kampanjen Klimatsmart	52
TEMP på plats	54
TEMP på pränt	55

TEMP

– Transport, Energi, Miljö, Projekt

Boken du håller i din hand är en sammanställning av fyra år med folkbildnings- och informationsprojektet TEMP (transport, energi, miljö, projekt). Vill du veta mer? Hur arbetade vi? Vilka delprojekt genomfördes? Vad blev resultatet? Låt dig inspireras och ta gärna efter exemplen vi berättar om i denna idébok.

Linköpings kommun har samarbetat med Naturvårdsverket för att minska utsläppen av växthusgaser i tre investeringsprogram. Det senaste är Klimatinvesteringsprogrammet 2004–2007 – Klimp. (Vill du veta mer om Klimp kan du enkelt vända på denna bok.) Genom investeringsprogrammen har samordnade insatser för att ställa om till en ekologiskt hållbar samhällsutveckling kunnat genomföras i Linköping.

TEMP-kontoret har varit navet i Linköpings kommuns klimatinvesteringsprogram. Projektet har dels haft informationsansvar för samtliga åtgärder som ingår i Klimp, dels ansvarat för att genomföra delprojekt som genom information och kommunikation skall underlätta Linköpingsbornas möjlighet att:

- göra smarta resval
- öka kännedomen om biogas som fordonbränsle
- öka kunskapen om hur man kan minska sin energiförbrukning
- öka kunskapen om förnyelsebara energikällor för uppvärmning.

Projektet har varit ett samverkansprojekt mellan Linköpings kommun, AB Östgötatrafiken, Tekniska Verken i Linköping AB samt Vägverket Region Sydöst. Det är kommunstyrelsen i Linköping som varit projektägare, men även byggnämnden, kollektivtrafiknämnden samt teknik- och samhällsbyggnadsnämnden har medverkat i projektet från kommunens sida. TEMP:s arbete har letts av en styrgrupp med representanter för de olika parterna som har träffats ungefär en gång i måna-

den. TEMP-kontoret har varit placerat vid kommunens informationskontor som finns i Linköpings Stifts- och landsbiblioteks lokaler. På informationskontoret finns flera olika verksamheter bland annat Agenda 21-kontoret, Linköpings brottsförebyggande råd och konsumentvägledningen.

Under programtiden har TEMP ordnat en rad olika insatser för att väcka intresse och öka medvetenheten om klimatfrågor hos kommuninvånarna. Utsläppen av växthusgaser från trafiken är en av de största faktorerna bakom den globala uppvärmningen. Vi har därför drivit ett flertal projekt på temat klimatsmart trafik, som till exempel "I stan utan min bil" där vi inspirerar Linköpingsborna att lämna bilen hemma. Att cykla är också ett klimatsmart sätt att förflytta sig och kampanjen "Cykla till jobbet" och vår cykelkurs för invandrarkvinnor är två av våra mest välkända delprojekt. På energisparsidan har TEMP tillsammans med kommunens energirådgivning och miljökontoret framgångsrikt arbetat med energieffektivisering hos företag. Energirådgivarna har också hjälpt tio villafamiljer att se över sin energikonsumtion.

Dagens barn och ungdomar är morgondagens vuxna. De är därför en viktig målgrupp för lärande gällande den globala uppvärmningens orsaker och effekter. Genom Pedagogiskt centrum, som är en del av kommunens utbildningskontor, har vi dels miljöutbildat personal inom utbildningssektorn, dels genomfört delprojekt som skall ta fram och sprida information och inspiration mellan olika skolområden. Tillsammans med upplevelsecentrat Fenomenmagasinet har TEMP hyrt in utställningen "Klimatgreppet" som besöktes av 8 000 vetgiriga ungdomar. Varje år bjuds dessutom Linköpings mellanstadieklasse in att delta i "Agenda 21-jakten" med temat hållbar utveckling.

Detta och mycket, mycket annat har passerat genom TEMP-kontoret under de fyra år som gått. Genom arbetet med attityder och kunskaper är vår förhoppning att fler Linköpingsbor väljer ett klimatsmartare sätt att leva.

Låt dig inspireras!

STYRGRUPPEN FÖR TEMP

Helena Kock Åström
Annelie Frick
Christer Nilsson
Inger Andersson
Gunnar Lönn
Linköpings kommun

Krister Wall
Vägverket Region Sydöst

Marie Hägglund
Tekniska Verken

Eva Skagerström
ÖstgötaTrafiken

Speciellt tack till Åke Ståhlspets, tidigare projektledare för TEMP och Kerstin Robertsson, VTI, som stått för processutvärdering och processtöd. Tack också till alla andra som medverkat och inspirerat oss under projektets gång.

www.linkoping.se/temp

TEMP

Transport Energi Miljö Projekt
Linköping

ANNELIE FRICK

Agenda 21-samordnare och anställd inom TEMP-projektet. Värmer sitt hus med fjärrvärme och använder lågenergilampor överallt.

Hur har du upplevt arbetet med TEMP-projektet?

– När vi arbetat med denna idébok och verkligen gått igenom alla delprojekt vi genomfört så känner jag mig mycket glad och stolt över allt vi har åstadkommit under projektiden. TEMP-projektet har gett oss möjlighet att prova nya lösningar och nya sätt att jobba. Många spännande projekt har fått lov att ta nya vinklingar. Ta bara vår konstutställning om klimat.

Vi var där när en barngrupp besökte utställningen och det var så härligt med barnen som genast fick igång så kloka resonemang och associationer på ett sätt som de inte skulle ha gjort om de till exempel bara fått en information om global uppvärmning.

”

TEMP-projektet har gett oss möjlighet att prova nya lösningar.

Vad har du fått ut av projektet?

– Jag har lärt mig oerhört mycket i detta projekt. Framför allt genom att jag har fått möjlighet att samarbeta med så många olika kompetenta och duktiga personer, både från den kommunala organisationen och från våra samarbetsparter. Vi har kunnat komplettera varandra och få ut det bästa av våra olika kompetenser.

Hur ser framtiden ut?

– Problematiken runt klimateffekterna är inte lösta. Att arbeta med attityd- och beteendeförändringar tar tid. Därför behövs det projekt av det här slaget också i fortsättningen, även om flera av våra delprojekt har fått eget liv och kommer att rulla vidare utan vår hjälp. Att vi inom samarbetet nu lärt känna varandra och fått kunskap om våra olika organisationer underlättar naturligtvis inför framtida satsningar.

Åtgärd 19. Mobilitets- och energikontor i Linköping

Kommunstyrelsen, Linköpings kommun

Investeringsvolym: 22,6 mkr, varav 7,1 mkr i Klimp-bidrag

I investeringsprogrammet har en informations- och folkbildningsåtgärd funnits med, kallad TEMP (transport, energi, miljö, projekt). Projektet har dels haft informationsansvar för samtliga åtgärder som ingår i Klimp, dels ansvarat för att genomföra egna delprojekt.

Utvärdering av TEMP-projektet

TEMP-projektets uppgift var att öka Linköpingsbornas kunskaper om den globala uppvärmningen, men också att påverka deras attityder gällande till exempel resvanor och energianvändning. Hur lyckades vi med uppdraget? Lärde sig Linköpingsborna mer om växthuseffekten under projektiden? Blev det några attitydförändringar beträffande transporter och energianvändning?

När TEMP startade våren 2004 genomförde vi en förstudie. Tusen slumpvis utvalda personer i Linköping telefonintervjuades angående sina attityder och kunskaper i energi- och mobilitetsfrågor. Dessutom frågade vi dem om deras resvanor. Denna mätning gav oss ett utgångsläge att arbeta från. I november 2005 genomförde vi ytterligare en enkätundersökning med ett färre antal frågor, för att se om det var några frågeställningar vi behövde lyfta fram och arbeta mer med för att nå våra mål.

Våren 2007, med några intensiva och innehållsrika TEMP-år bakom oss, genomfördes en uppföljande resultatmätning i stort sett identisk med den första enkätundersökningen från 2004. Syftet var att mäta om genomförda kampanjer och delprojekt har uppmärksammats och vilka resultat som TEMP-arbetet har uppnått i termer av förändrade kunskapsnivåer och attityder hos befolkningen. Enkäten har varit indelad i fyra övergripande frågeområden. Detta var resultatet som uppmättes:

Växthuseffekten

Har Linköpingsbornas attityd och kunskap om växthuseffekten förändrats? Vet man vilken typ av energianvändning som påverkar den globala uppvärmningen? Rent generellt visar resultaten inte på några större förändringar. 86 procent av

Linköpingsborna anser att växthuseffekten orsakas av människan (84 procent år 2004). Vidare är det nio av tio som anser att det är viktigt att stoppa den globala uppvärmningen. Ett antal kunskapsfrågor ställdes i undersökningen där Linköpingsborna fick ta ställning till hur olika energikällor påverkar respektive inte påverkar växthuseffekten. Resultatet visade att ingen mätbar kunskapshöjning hade uppnåtts.

Diagram 1. Nio av tio anser det viktigt att stoppa växthuseffekten.

Energianvändning

Frågeställningarna i den här enkätdelen har rört Linköpingsbornas inställning och kunskap, dels till sin egen energiförbrukning, dels till deras intresse av förnyelsebara energikällor för uppvärmning av sina hus.

När det gäller energianvändning ser vi tydliga och positiva resultat. Intentionerna och kunskaperna som rör energianvändningen har på samtliga punkter påverkats positivt:

- Linköpingsborna har fått ökad kunskap om hur mycket el det egna hushållet förbrukar med 11 procentenheter (från 52 procent till 63 procent).
- Andel som planerar att vidta aktiva åtgärder för att spara energi har ökat med 31 procentenheter (från 38 procent till 69 procent).

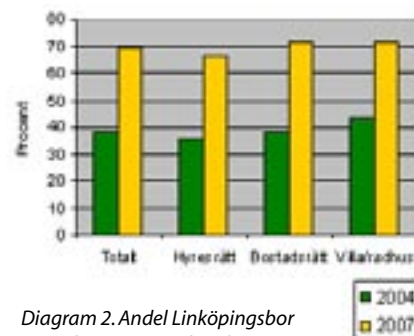

Diagram 2. Andel Linköpingsbor som planerar att vidta aktiva åtgärder för att spara energi, fördelat på boendeform.

- Andel av villaägare som känner till hushållets förbrukning av energi för uppvärmning har ökat med 6 procentenheter.
- Villa- och radhusägarna har generellt blivit mer positiva till fjärrvärme.

Färdmedelsval

Det generella färdmedelsanvändandet undersöktes för att se tendenser till eventuella beteendeförändringar med avseende på val av färdmedel. Ett antal attitydfrågor om bil, kollektivtrafik och cykelåkande har också ställts med syfte att mäta förändringar i synen på olika färdmedel.

Mätningen visar inte att TEMP-projektet har påverkat Linköpingsbornas färdmedelsval. På frågan om hur man rest till arbete och skola visar resultatet att bilresandet har ökat något och att cykel- och kollektivtrafik minskat med motsvarande siffror. Resultatet följer i princip den utveckling vi ser i övriga landet där biltrafikens andelar ökar. Det är därför glädjande att vi i undersökningen kan se att det generella resandet (alla typer av resor, inte bara till arbetet) visar en relativt likartad bild jämfört med 2004. Bilanvändandet är oförändrat och andelen frekventa cyklist har ökat. Andelen som sällan eller aldrig cyklar har minskat från 36 procent 2004 till 33 procent år 2007. Skillnaderna är dock små och skall snarare ses som tendenser än exakta resultat.

Vi ser vissa positiva attityd- och kunskapsförändringar i undersökningen:

- Kollektivtrafiken upplevs mer miljövänlig, trafiksäker och billigare. Negativt är att synen på enkelhet minskat. (Se diagram 3.)
- Attityden till att cykla har generellt blivit positivare, nio av tolv faktorer har

ökat. De tre största förändringarna är: min personliga framtoning, frihet och avkoppling.

· Linköpingsborna visar en ökad medvetenhet om bilens negativa effekter på hälsa, kostnader och personlig image.

· Nästan sex av tio Linköpingsbor känner till att hälften av alla bilresor är upp till eller kortare än fem kilometer, vilket är en ökning med 10 procent. Det är ett budskap vi har upprepat mycket.

· Vi kan också se ökad kunskap om var man kan tanka biogas och överhuvudtaget ett ökat intresse för biogas.

TEMP-kontoret och kampanjerna

Har Linköpingsborna uppmärksammat TEMP-kontorets arbete och vilka kampanjer och delprojekt är det som man bäst kommer ihåg? Här har vi riktigt goda resultat. Hela 23 procent av Linköpingsborna uppger att de känner till eller har hört talas om TEMP-kontoret, vilket är ett mycket bra resultat. Även de flesta delprojekt som vi har genomfört är välkända hos kommuninvånarna (se diagram 4). I princip samtliga (97–99 procent) intervjuade är också positiva till kommunens arbete avseende påverkan på energianvändandet och val av färdmedel.

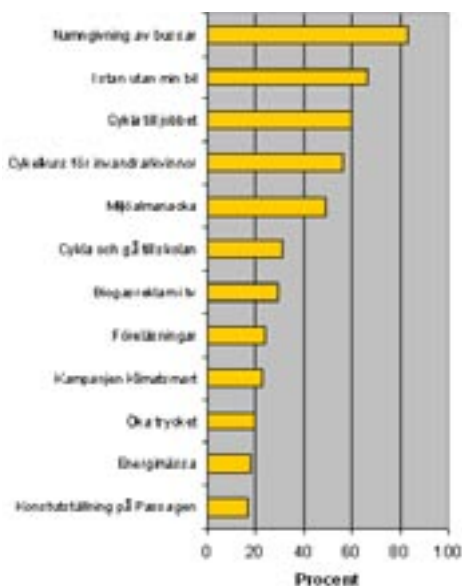

Diagram 4. Kännedom om TEMP:s delprojekt.

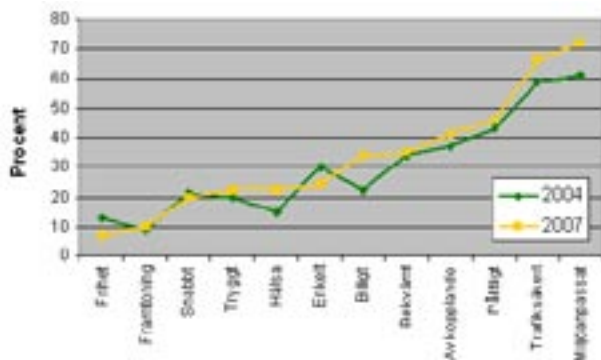

Diagram 3. Attityd till kollektivtrafiken, andel Linköpingsbor som instämmer.

Positivt resultat

Efter den inledande mätningen satte vi fyra kvantifierade mål för TEMP-verksamheten:

· Tio procent av Linköpingsborna och det lokala näringslivet ska ha god kännedom om TEMP-kontorets verksamhet och dess tjänster. Resultat i juni 2007 är 23 procent, det vill säga målet har överträffats med 13 procentenheter.

· 65 procent av Linköpingsborna ska ha kunskap om hur mycket energi deras hushåll konsumerar. Resultatet är 63 procent, en ökning med 11 procentenheter jämfört med juni 2004.

· 50 procent av Linköpingsborna ska vara medvetna om att hälften av alla bilresor i Linköping är kortare än fem kilometer. Resultatet är att minst 57 procent har kunskap om detta.

· 27 procent av de frekventa bilisterna ska anse att det är enkelt att åka med kollektivtrafiken. Resultat visar dock 16 procent, en negativ utveckling med en minskning på 6 procentenheter jämfört med 2004.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att TEMP:s delprojekt har haft ovanligt hög kännedom bland Linköpingsborna. Kommuninvånarnas kunskaper och attityder har i flera fall rört sig i en positiv riktning. När det gäller beteendeförändringar har dock inte effekterna kommit ännu. Men i och med att attityden och kunskaperna i flera fall har förbättrats har vi nu en bra plattform att arbeta vidare ifrån.

Intensifierat klimatarbete för Linköpings kommun

Den globala uppvärmningen är vår tids största utmaning! Nu måste vi gemensamt arbeta för att minska utsläppen av växthusgaser. Arbetet är långsiktigt och kräver såväl vilja och engagemang som utveckling av ny miljöteknik.

Med stöd av den delfinansiering som Naturvårdsverket beslutade att bidra med i slutet av 2003 har Linköpings kommun kunnat intensifiera klimatarbetet. Inom ramen för det klimatinvesteringsprogram som vi genomfört under perioden 2004–2007 har ännu fler hushåll och företag anslutit sig till fjärrvärme- och fjärrkylesystemet. Stadspartner har konverterat bensin- och dieselfordon till biogasdrift. Svensk Biogas AB har utvecklat processen för produktion av biogas till fordonsbränsle. En ny biogasmack

har öppnats i Linköping. Ny teknik har utvecklats för att minska energiförlusterna i elnätet. Kjell Jansson Entreprenad AB har installerat en biobränslebaserad närvärmecentral.

Sist men inte minst har vi tillsammans med Tekniska Verken, Östgötatrafiken och Vägverket informerat och kommunicerat klimatfrågan genom både information och kampanjer via TEMP-projektet. Projektet har på olika sätt arbetat för att engagera och öka Linköpingsbornas medverkan i klimatarbetet. Teknisk utveckling är viktig – mycket viktig, men det räcker inte. Vi måste också använda de tekniska lösningar som står till buds i form av exempelvis klimatsmarta uppvärmningslösningar och klimatsnåla transportsystem. Det verkar vi för inom TEMP-projektet.

Klimatfrågan kommer fortsatt att stå i fokus i Linköping och vi fortsätter med TEMP ihop med våra samverkanspartner. Tillsammans med alla Linköpingsbor vill vi medverka till att skapa en hållbar utveckling både lokalt och globalt för dagens och kommande generationer.

Gösta Gustavsson

Miljökommunalsråd (c) i Linköpings kommun.
Kör biogasbil.

FOTO: STAFFAN GUSTAVSSON, REDAKTÖR

Linköpings kommun

www.linkoping.se

Klimatsmart energi från Tekniska Verken

För oss kändes det självklart att vara med i TEMP-projektet. Tekniska Verken är en av de största aktörerna i Linköping genom att vi producerar biogas, fjärrvärme och el till Linköpingsborna. Många av våra produkter och tjänster bidrar till ett bättre klimat! Exempel är produktion av biogas ur organiska restprodukter, energiproduktion ur avfallsbränslen, produktion av el med kraftvärme och vattenkraft. Stora mängder metaller återvinns på våra återvinningscentraler och vårt dricksvatten är det mest klimatsmarta du kan dricka!

TEMP-projektet passar bra in i vår

verksamhet och sprider information om miljönyttan med våra produkter och tjänster. För att hejda klimatförändringarna är information och kunskap om växthuseffekten viktig, vår livsstil påverkar klimatet.

Många projekt har helt eller delvis bidragit till att förstärka våra budskap. Bland annat har ett delprojekt finansierat en informationskampanj till företag i Linköping om biogasfordon som förmånsbil. Ett exempel på ett givande gemensamt informationsprojekt var Klimatsmartkampanjen 2006 där Östgötatrafiken, Tekniska Verken och Linköpings kom-

mun medverkade. Jag ser det som en styrka att vi är flera aktörer som samarbetar i TEMP-projektet.

Stig Holm

Koncernchef på Tekniska Verken. Cyklar till och från jobbet när vädret tillåter.

FOTO: LASSE HEIDENBERG, HEIDÖSA BILDER

TEKNISKA VERKEN
Din vardag. Vår drivkraft

www.tekniskaverken.se

Vägverket skapar hållbart transportsystem

Vägverket har ett sektorsansvar för hela vägtransportsystemet. Det innebär bland annat att vi ska informera, engagera, stödja och driva på andra aktörer så att arbetet med att skapa ett långsiktigt hållbart vägtransportsystem bedrivs på bred front. Samarbete med andra aktörer är en förutsättning för ett sådant arbete och större kommuner som Linköping är viktiga motorer i processen. Den bredd som TEMP representerar med företrädare för såväl planerande som producerande och brukande organisationer ger bra förutsättningar för att jobba med den helhetssyn som krävs för att uppnå önskvärda förändringar.

TEMP har fungerat väl och bidragit positivt till de mål Vägverket satte upp för medverkan i projektet. Men minst lika viktigt är den ökade dialogen mellan projektets aktörer som arbetet har lett till. Detta ger förutsättningar för

att samarbeten kring hållbara resor och transporter på sikt kan bli en ordinarie del av verksamheten för de inblandade aktörerna och underlättar dialogen i den löpande kontakten mellan kommunen och Vägverket.

Under den period som TEMP-projektet har genomförts har klimatfrågans allvar blivit allt tydligare. För oss innebär det att vi som väghållare måste säkerställa en beredskap för de förändringar som kommer att ske i form av ökande nederbörd, större vattenflöden etc. Men det innebär också att vi än mer måste komma åt grundproblemet med vägtrafikens ökande koldioxidutsläpp. Detta kräver åtgärder på en rad olika områden, allt från lagstiftning och andra styrmedel till fordonsutveckling och inte minst en större insikt i hur vi planerar transportsystemet för att underlätta ett minskat motoriserat

resande. En hållbar samhällsplanering kräver att frågor kring transportsystemet finns med i den tidiga planeringen. Hos oss är detta ett fokusområde där samverkan med kommuner är en förutsättning. TEMP skapar en bra grund för detta.

Peter Uneklint

Avdelningschef Samhälle på Vägverket Region Sydöst. Har nyligen skaffat miljöbil.

FOTO: VÄGVERKET

Vägverket

www.vv.se

Miljövänligt resande med ÖstgötaTrafiken

Östgötatrafiken har sedan länge varit synonymt med miljövänliga resor och arbetat aktivt med att kollektivtrafiken ska vara ett alternativ som är bra ur miljösynpunkt. Miljöfrågan har för oss funnits med i vardagen hela tiden. Vi var tidigt ute med att ställa krav på förnyelsebara drivmedel i bussarna. Att sprida kunskap om transporters påverkan på miljön är viktigt för att få ett hållbart resande och för att få framgång är samarbete med andra aktörer en förutsättning.

Att få oss alla att resa på ett sätt som är långsiktigt hållbart handlar mycket om att förändra våra vanor. Genom att samarbeta är det lättare att påverka och ändra människors beteenden. TEMP har

fungerat väl och flera lyckade projekt har genomförts tack vare samarbetet inom TEMP. Men minst lika viktigt är den ökade dialogen mellan parterna i projektet som arbetet har lett till.

Mänsklig påverkan på klimatet har blivit vår generations största utmaning. Tack vare att klimatfrågan hamnat högre upp på allas agenda kommer det vara lättare för oss att locka till oss nya kunder med miljöargument. Vår verksamhet har stora möjligheter att bidra till minskad påverkan på klimatet. Varje år kör vi drygt 25 miljoner kilometer och lika många resor görs med oss. Miljö är därför ett prioriterat område och vi har beslutat att all vår trafik senast 2015 ska drivas med

förnyelsebara drivmedel. Vi arbetar också med att öka antalet resenärer genom att erbjuda en attraktiv kollektivtrafik som alternativ till bil. Vår verksamhet kommer definitivt att arbeta i medvind framöver.

Sylvia Rydström

Informationschef på Östgötatrafiken. Åker buss så ofta som möjligt och kör annars etanolbil.

FOTO: GÖRAN BILFÖN

ÖstgötaTrafiken

www.ostgotatrafiken.se

FOTO: PHOTOS.COM

Någon byggde om huset, någon ville sikta in sig på hushållselen och någon bodde på en blåsig kulle. Vi erbjöd tio utvalda villafamiljer fördjupad energirådgivning under ett år. Tillsammans med våra energirådgivare blev de energijägare i sina egna hem.

Energijakten

Många villaägare upplever att de har höga kostnader för energianvändning och vet att både hus och livsstil kan ställas om för att skona miljön. Frågan är bara hur? Och vilka ändringar ger bäst effekt, såväl för plånboken som för miljön? Många är osäkra när det gäller hur man minskar sin energiförbrukning, men vill ändå göra kloka val.

Syftet med delprojektet "Energijakten" var att genom stöd och information få villaägare att ändra beteende och eventuellt förbättra eller förändra sina resvanor samt klimatskal och uppvärmningssystem i sina hus så att energianvändningen minskar eller ändras till mera miljövänliga alternativ. Ett övergripande mål var att minska utsläppen av växthusgaser.

Tio energijägarfamiljer valdes ut

Efter annonsering valdes tio familjer ut bland 40 intresserade villaägare. Urvalet skedde för att få så stor spridning som möjligt beträffande ålder på hus, uppvärmningssystem, belägenhet och familjestorlek. De utvalda familjerna hade olika skäl för sitt engagemang. Någon ville ha goda råd i samband med en ombyggnation av sitt hus. Någon bodde i ett nybyggt hus och förutsatte att uppvärmningskostnaderna var låga och ville fokusera på användningen av hushållsel. Någon ville ha hjälp med att täppa till läckor och någon hade bott i ett hus med direktverkande el sedan det byggdes på

1970-talet och ville ha hjälp med alternativa lösningar.

Energijaktens upplägg

Energijakten inleddes med en informationskväll där deltagarna fick råd och tips om energisparåtgärder – både sådana som är gratis och sådana som är mera kostnadskrävande. Familjerna fick var sitt uppmuntringspaket med lågenergilampor, tätningslister, grenuttag och termometer med mera. De tio familjerna fick sedan besök av energirådgivarna och en VVS-ingenjör för en genomgång av sina hus, vilken resulterade i en serie åtgärdsförslag.

Under året som Energijakten pågick genomfördes fler möten och återbesök hos familjerna. De fick också i uppdrag att rapportera in sin energi- och vattenförbrukning samt sina resvanor till energirådgivningen efter varje månad. Jakten avslutades med ett informationsmöte där resultatet redovisades – ett resultat som visar på minskad energiförbrukning och mindre koldioxidutsläpp!

21 ton koldioxid sparad

Efter att delprojektet var avslutat hade energijägarfamiljerna gjort åtgärder som tilläggsisolering av källarytterväggar, installation av pelletsbrännare, byte av ytterdörr och radiatortermostat samt tätning av fönster och dörrar. En familj hade byggt ut en veranda mot utsatt, blåsig

läge och samtidigt isolerat den väl. Några hade bytt köksmaskiner och då valt energieffektiva maskiner. Någon hade köpt en ny cykel. Lågenergilamporna hade kommit till användning, men framförallt hade energimedvetenheten hos villaägarna ökat. Efter delprojektets slut hade familjerna i genomsnitt minskat sin energianvändning med 11 procent jämfört med före. Minskningen av koldioxidutsläpp uppgick till cirka 21 ton!

Informationsspridning

2006 trycktes en informationsfolder om TEMP-projektet. Den har använts exempelvis vid mässor och andra publika tillfällen. Energijakten är ett av delprojektet som presenteras i foldern.

Eftersom energirådgivningen ansvarat för det här delprojektet har information funnits på deras egna webbsidor. När energirådgivarna håller föredrag är det ett av de delprojekt de ofta berättar om.

Energijakten har flertalet gånger varit med i kommunens tidning Dialog, Linköpings-Posten och Östgöta Correspondenten, bland annat i form av intervjuer med projektdeltagarna (se höger).

Utdrag ur artikeln "Energisnålt i 60-talshus" i Östgöta Correspondenten (2006-12-30) där reportern Johan Sievers träffar familjen Niska, en av familjerna i Energijakten.

”– När vi letade hus här i Linköping så var det viktigt för oss vilken uppvärmning huset hade och hur väl det var isolerat, berättar Anna.

Inte belasta luften

Hon är forskare på VTI och har arbetat mycket med cykelvägar. Peter är projektledare i byggbranschen. De har samma vardagsliv som alla andra barnfamiljer, men de försöker leva på ett sätt så att de inte ska belasta luften med mer koldioxidutsläpp än nödvändigt. [---]

En enkel åtgärd

– Vi började med att byta alla termostater på radiatorerna. Moderna termostater är mycket bättre. Det är en enkel och inte särskilt dyr åtgärd, berättar Peter.

I källaren fanns ett elektriskt element. Det åkte ut och ersattes av en radiator ansluten till fjärrvärmen. När de renoverade badrummet valde de att lägga in vatten-

buren golvvärme i stället för elektrisk. – Det är en högre investeringskostnad men lägre driftskostnad. På lång sikt vinner man på det, säger Peter.

De installerade braskamin i vardagsrummet, men eldar bara då och då.

– Den är 80 procent trivsel och 20 procent uppvärmning.

Anna och Peter gick med i kommunens projekt 'Energijakten' för att få tips om hur man kan få ner energiförbrukningen i sitt hem. De fick låna ett mätinstrument som mäter hur mycket elektricitet en enskild apparat drar.

– Nu har vi skaffat huvudströmbrytare till alla elektriska grejor. Ingenting står på stand by när vi sover eller har lämnat huset, säger Peter när han visar oss runt. – Och så har vi bytt till lågenergilampor på en del ställen.

De är väl medvetna om hur mycket energi husets vitvaror drar. Därför använder de inte torktumlare eller torkskåp utan låter tvätten hänga på tork, utomhus på sommaren och i källaren på övriga tider av året.

När det var dags att köpa ny frysbox blev det en i bästa energiklass. Snart står även kylen och tvättmaskinen på tur.

Under det gångna året har de haft en elförbrukning på 6 500 kWh. Att det fortfarande är såpass mycket beror på att många åtgärder har gjorts nyligen och inte hunnit slå igenom på årsförbrukningen.”

FOTO: MICRO SOFT CLIPART

Vi vände ut och in på tio företag i Linköping i en energiinventering. Datorer på stand by, tända lampor i tomma rum och överventilation – våra tio företag kan spara energi motsvarande 90 normalstora villors totala energiförbrukning.

Energieffektivare företag

Enligt ett regionalt miljömål ska elförbrukningen för produktionen inom industrin år 2010 ha minskat så att den ligger i nivå med eller är lägre än förbrukningen inom övriga EU-länder. Med det i åtanke vände vi blickarna mot Linköpings företagsvärld.

Miljökontoret i spetsen

Syftet med det här delprojektet var att öka kunskapen om vilka energieffektiviseringar som kan göras inom den industriella sektorn. Eftersom miljökontoret möter företag vid sina miljötillsynsbesök blev de naturliga bärare av delprojektet.

När projektet sjösattes valdes tio företag i och omkring Linköping ut att delta. Det var framförallt företag inom verkstadsindustrin, men också ett par lantbruk och ett sågverk. Vi hade som mål att påvisa möjligheten att minska dessa företags energiförbrukning (uppvärmning och drift) med minst 20 procent jämfört med år 2004. Det skulle också ge en ökad medvetenhet om energiförbrukning och dess påverkan på klimatet. Samtidigt hoppades vi så klart att resultaten skulle leda till en del åtgärder ute på arbetsplatserna.

Företagen energiinventeras

De tio företagen fick genomgå en energiinventering för att få sitt energibehov kartlagt och få veta hur den faktiska förbrukningen såg ut samt vilka förutsättningar för energibesparing som fanns

på respektive arbetsplats. Möjligheter att spara energi fanns både högt och lågt:

Belysning

- ✓ Minska drifttiden på belysningen.
- ✓ Rikta belysningen till där den behövs.
- ✓ Installera effektivare lysrör och lampor.
- ✓ Behovsanpassa installerad effekt per kvadratmeter.

Ventilation

- ✓ Minska drifttiden på aggregaten.
- ✓ Öka mängden återluft.
- ✓ Justera flöden, undvik att överventilera.

Tryckluft

- ✓ Minska drifttiden.
- ✓ Täta läckor.
- ✓ Konvertera till eldrivna verktyg.

Värmning

- ✓ Konvertera doppelvärmare till fjärrvärme.
- ✓ Konvertera elpannor till bio- bränslepannor eller fjärrvärme.

Övrigt

- ✓ Använda timer på kopiatorer och liknande
- ✓ Använda sparläge på datorer.
- ✓ Installera platta dataskärmar.
- ✓ Ha nattkylning med ventilation.
- ✓ Söka och åtgärda tomgångsdrifter.
- ✓ Utbilda personal.

Drygt 2 000 ton koldioxid sparad

De föreslagna åtgärderna representerar på samtliga tio företag tillsammans en möjlig energibesparing på drygt 2 000 MWh per år (cirka 2 000 ton koldioxid i atmosfären). Det motsvarar cirka 90 normalstora villors årliga energiförbrukning eller elförbrukning för cirka 440 hushåll.

Informationsspridning

För att sprida information om det här delprojektet anordnades ett energiseminarium med energieffektiviseringen som huvudtema. På seminariet fanns bland annat Radio Östergötland på plats och rapporterade.

Hösten 2006 stod Linköping för värdskapet av FAH-kongressen (Föreningen för allmänt hälsoskydd) med deltagare från omkring 60–70 kommuner. På kongressen ägnades ett helt seminariepass åt energieffektiviseringen och arbetssättet miljömålsstyrd miljötillsyn.

Miljökontorets eget informationsblad Miljöbladet med 350 företagsadressater har använts för att sprida information om delprojektet liksom Tekniska Verkens koncernstidning. Östgöta Correspondenten har varit ute hos företagen och rapporterat om energiinventeringen vid mer än ett tillfälle.

GREGER HÅKANSSON

VD för Ionbond, ett av företagen i energiinventeringen. Sopsorterar tidningar, kartonger, glas samt metall- och plastförpackningar sedan många år.

Ionbond arbetar med vakuumytbehandling av verktyg. Inventeringen visade en besparingspotential på företaget på totalt 305 MWh, motsvarande 26 procent av energiförbrukningen.

Vilka energibesparingsåtgärder har ni genomfört så här i efterhand?

– Vi har till exempel tätat flera lufttrycks-läckor, bytt till lågenergilampor där det är möjligt och installerat tidsrelä i den lagerlokal som används minst. Där lyste det tidigare cirka tio timmar per dag. Nu lyser det cirka tre timmar om dagen.

Rumsventilationen har numera tidsstyrning och är avstängd på nätter och helger. Dessutom kommer vi att undersöka möjligheten till anslutning till fjärrkyla.

Vad har er medverkan i delprojektet betytt för företaget?

– Vi har framförallt blivit på det klara med att flera av våra utrustningar förbrukar väldigt mycket el även i stand-by-läge, vilket förvånat oss en hel del. Jag har tagit upp det centralt inom koncernen och kommer att ta upp det vid lämpliga forum framöver också! Elkostnaderna är stora inom koncernen och det pågår flera projekt för att minska dem. Alltså i praktiken rent ekonomiska skäl och kanske inte en omsorg om miljön om jag ska vara riktigt ärlig!

Har er inställning till energi och klimat förändrats något?

– Vi har blivit lite mer konkreta och fått ett bra bakgrundsmaterial då vi nu är på gång med miljöcertifiering enligt ISO-14 000. Vi har också fått en hel del

Projektet gav oss en hel del att fundera över.

nyttiga dokument och frågor kring vår energiförbrukning i stort och inte bara elen. Det kommer att hjälpa oss mycket vad gäller miljöarbetet inom certifieringen. Projektet gav oss en hel del att fundera över och som sagt en hel del praktiska tips och idéer.

PER SJÖSTRÖM

Nyanställd energirådgivare på byggnämndskontoret i Linköpings kommun. Ger gärna bort lågenergilampor som symboliska presenter när han blir bortbjuden till släkt och vänner.

Hur upplever du Linköpingsbornas inställning till energifrågor och energibesparingar?

– Vi upplever att Linköpingsbon har ett stort intresse i energi- och miljöfrågor. Många har upptäckt att något konstigt har hänt med vädret. På tv och i tidningar har man läst om torka och översvämningar i världen. Att hög energianvändning är negativt för miljön är det inte längre någon som ifrågasätter. När vi är ute bland folk så kommer de fram och vill ha tips på vad de kan göra för att bli energismarta. Att få saklig, opartisk och gratis rådgivning är uppskattat. Vi är faktiskt ensamma om att kunna erbjuda denna service. Så folk är alltid vänliga och trevliga mot oss.

” Många har upptäckt att något konstigt har hänt med vädret.

Vad är vanligast att de behöver råd och hjälp med?

– Hittills har många frågor handlat om hur man värmer upp sitt hus på bästa sätt. Vad skall man välja för värmekälla för att få bästa ekonomi och komfort?

Anledningen till att så många frågar om ny värmekälla beror förmodligen på att el- och oljepriset har ökat så kraftigt under senare år. Kan man ersätta el- eller oljepannan till något annat så kan man spara pengar. Det trots att investeringen i ett nytt värmesystem ofta kostar långt över hundra tusen kronor.

Vilket av alla delprojekt som energirådgivningen genomfört inom TEMP tycker du har varit bäst?

– Projektet Energijakten var ett lyckat projekt. Energijakten uppmärksammades i många tidningar och därmed har information spridits om hur man går tillväga för att spara energi, sänka energikostnaden och minska miljöbelastningen. En sak som vi noterat bland många av energijägarna är att man har sparat energi utan att man har gjort dyra investeringar i till exempel värmesystem. Bara det att man tänker på sitt energibeteende och har blivit lite mer medveten sparar energi. Det kan vara att man använder lock på grytan när man kokar vatten eller att man vädrar huset på ett mer effektivt sätt.

Energirådgivarna lämnar ibland sitt kontor på Byggnämndskontoret för att komma närmare Linköpingsborna. Energirådgivning fungerar lika bra på mässor och bibliotek som mellan knallarna på "Ulrika marken".

Energirådgivning

För att människor ska vilja spara energi är det en förutsättning att man vet hur man ska gå tillväga. För att höja kunskapsnivån och energimedvetenheten hos Linköpingsborna har TEMP tillsammans med kommunens energirådgivare därför anordnat en mängd aktiviteter.

Rådgivning på biblioteket

En aktivitet som har återkommit flera gånger är när energirådgivarna har flyttat sin verksamhet till Stifts- och landsbiblioteket. Med sitt ständiga myller av människor är biblioteket en naturlig mötesplats, vilket gör det lätt att spontant komma med frågor till energirådgivarna. Andra har kommit väl förberedda med ritningar och uppgifter om sin energiförbrukning. Hittills har 110 personer passat på att få energirådgivning på biblioteket.

Energimässor

Att få se braskaminer, solfångare, värmepumpar och pellets pannor i full aktion är något som lockar många människor. Att samtidigt se olika märken och tala med försäljare av olika uppvärmningssystem, fönster och isolering är också givande. Med vetskap om detta har energirådgivningen anordnat flera större mässor i Linköping, varav två under TEMP-projektets tid.

Den första mässan hölls en helg i februari 2005 och besöktes av tusen personer trots att en snöstorm rasade utanför. En långväga besökare som trotsat ovädret yttrade "det var jättekul att ta sig hit, men det var det värt!" Den andra energimässan hölls i september 2006. Bara 500 besökare kom denna, den varmaste

septemberhelgen på hundra år. Både besökare och utställare var nöjda och vill gärna vara med igen.

"Ulrika marken"

Varje år deltar energirådgivningen i Ulrika marken, en stor marknad som intar det lilla samhället Ulrika utanför Linköping i september varje år. Marknaden besöks av tusentals människor, inte bara från den närliggande trakten utan ifrån hela landet. Energirådgivningen har sin givna plats i en av de permanenta bodarna. Hit återkommer många besökare varje år för att pröva sina energikunskaper i den stående tipspromenaden. På de fyra marknaderna under TEMP-tiden har energirådgivarna pratat med 520 personer, men varit synliga för tiotusentals människor.

Utanför Linköpings stad

Att föra ut vårt budskap och möjligheten till energirådgivning även utanför staden är viktigt. Under våren 2007 turnerade energirådgivarna med en demonstrationsvagn som innehöll solvärme, vindsnurra, pelletseldning och diverse informationsmaterial. Energivagnen gjorde nedslag utanför Stifts- och landsbiblioteket, vid IKEA och i orterna Gistad, Skeda Udde och Vikingstad. 105 personer besökte vagnen och fick råd av energirådgivarna.

IKEA:s energiparkampanj

IKEA:s och WWF:s energiparkampanj under våren 2007 innebar att IKEA skulle dela ut en miljon lågenergilampor gratis till alla som kunde visa upp en viss tidningskupong. IKEA bad energirådgiv-

Energirådgivarna Inger Andersson och Per Sjöström i marknadsboden i Ulrika.

ningen att hjälpa människor att hitta rätt effekt på lamporna. Energirådgivningen befann sig på IKEA:s lampavdelning vid flera tillfällen. Även vid en liknande energiparkhelg under hösten deltog energirådgivningen med information och föredrag. På IKEA har energirådgivarna träffat 730 personer.

Informationsspridning

Energirådgivarnas arbete är ständigt pågående. De har därför producerat egna trycksaker som de också spridit själva och tillsammans med oss på TEMP-kontoret. De har även sina egna webbsidor under Linköpings kommuns webbplats. Under hela TEMP:s projekt-tid har de gett råd och vägledning till totalt 2 280 personer. Dessutom når de omkring 2 200 personer ytterligare per år genom andra aktiviteter, som marknader, mässor och liknande.

Energirådgivarnas olika uppdrag har genom åren genererat en hel del tidningsartiklar, förutom i Östgöta Correspondenten även i Länstidningen, Hus & Hem och Linköpings-Posten. Vi har många gånger flaggat för olika arrangemang i Östgöta Correspondentens Dagens tips-spalt.

Utdrag ur artikeln "Nu kan du hyra dig en biogasbil" i Östgöta Correspondenten (2006-10-03) skriven av Lars Åbom:

"KAN DU TÄNKA DIG ATT HYRA EN AV POOLENS BILAR PRIVAT?

Eva Joelsson, borgmästare, Linköping:
– Ja. För övrigt är systemet speciellt bra för de billösa som bor mitt i staden och behöver en bil.

Marita Lorin, näringslivsassistent, Linköping:

– Just nu finns inte behovet men skulle det dyka upp kan jag absolut tänka mig det.

Jan Meyer, vaktmästare, Linköping:

– Definitivt. Detta är en bra variant för att transportera sig själv."

Om du har en miljöbil, vill du dela den med mig? Ja, det vill vi så klart! Alla kommuninvånare i Linköping har möjlighet att hyra miljöbilar från kommunens bilpool. Smidigt, enkelt och snällt mot miljön.

Klimatsmart bilpool för alla

En bilpool innebär att ett antal personer delar på en eller flera bilar. Och vi gillar att dela med oss. Kommunens bilpool rivstartade i oktober 2006 med en invigning signerad TEMP-kontoret. Sedan dess har det rullat på.

Poolens bilar

Bilpoolen utgörs av ett tjugotal Volvo-bilar. Dagtid nyttjas en del av dessa av tjänstemän inom kommunen som använder bilarna för tjänsteresor. Resten av bilarna är dock bokningsbara och tillgängliga för Linköpingsborna dygnet runt, året runt.

Bilarna är gashybridbilar som drivs av biogas alternativt bensin. Vi uppmuntar alltid alla att i första hand tanka miljövänligt på något av de tankställen för lokalt producerad biogas som finns i Linköpingsområdet. Idag är drygt sex procent av allt fordonsbränsle i Linköping biogas och utvecklingen går snabbt framåt. Ju fler som uppträcker fördelarna med att köra miljöbil desto bättre.

Så går det till

Bilpoolen är förutom ett bra miljöval dessutom en service till kommuninvånarna. Det är enkelt att registrera sig som medlem i bilpoolen och lika enkelt att boka, köra och tanka bilarna. Allt annat, som service, tvätt och underhåll, står SunFleet för. Som medlem i bilpoolen får man tillgång till nya bilar med full service

och av bästa miljö- och säkerhetsklass. Samtidigt behöver man bara betala för den tid man använder bilen. Kort sagt – tillgång till bil, utan bekymmer.

Bilpool för hyresgäster

För att sprida konceptet och möjligheterna med en bilpool har TEMP även medverkat i etablerandet av en bilpool för hyresgästerna hos fastighetsbolaget Stångåstaden. Båda bilpoolerna drivs av företaget SunFleet Carsharing, som sköter all administration och levererar och underhåller vagnparken. På SunFleets webbplats, www.sunfleet.com kan du läsa mer om konceptet med bilpooler.

Informationsspridning

Poolbilarna används flitigt och är ofta bokade, framförallt av kommunens tjänstemän. 33 privata hushåll i Linköping är i skrivande stund registrerade som användare av bilpoolen, några är mer aktiva än andra.

I lokal dagspress fick bilpoolen mycket uppmärksamhet i samband med invigningen, som vi gjorde till något av en "happening". Bilpoolen nämns gärna i artiklar om Linköpings satsning på biogas som en del av "Linköpingsmodellen", så till exempel i Dagens Samhälles artikel "Kommunen som kom på andra tankar" (Nr 7.2007).

Kommunens poolbilar drivs så klart av biogas – ren drivkraft.

Klimatbordet på
Bondens egen
marknad 2007.

Uppmuntringsgåvor
är alltid populära på
kampanjdagarna.

Manifestationsdagen "I stan utan min bil" infaller den 22 september varje år. Dagen är ett av arrangemangen i samband med Europeiska Trafikantveckan och syftet är att stödja och initiera insatser som minskar utsläppen av växthusgaser och förbättrar trafikmiljön i tätorter och städer. Förändrar vi våra resvanor ger det oss trivsammare stadsmiljö och ökad livskvalitet med bland annat renare luft, minskat buller och säkrare trafikmiljöer och bättre hälsa. Dagen uppmuntrar oss därför att cykla, gå, åka kollektivt, använda bilpool eller samåka i stället för ta bilen korta sträckor eller åka ensam i bil.

Linköpings deltagande

Manifestationen I stan utan min bil genomförs idag i hela Europa. Första gången Linköping deltog var 2001. Under TEMP:s projekttid har vi stått för arrangemangen runt kampanjen. Den som cyklat, promenerat, åkt buss eller tåg den 22 september de senaste fyra åren har fått hålla utkik. Representanter från TEMP-kontoret har nämligen funnits på plats på flera ställen i Linköping och delat ut uppmuntrings presenter i form av T-shirts, reflexer, vattenflaskor, nyckelband och äpplen till dem som lämnat bilen hemma – en återkommande och mycket uppskattad aktivitet.

Levande gator 2007

2007 utökade vi aktiviteterna under kampanjdagen. Tema detta år var "Levande gator". För att liva upp gaturummet fick

"Perfekta kulturoaser med plats för musiker, gatuteater, minikrogar för olika matkulturer, minisalonger för uppläsning av prosa och poesi och snögrottor åt barnen på vintern." Framtida användning av Linköpings parkeringsplatser?

I stan utan min bil

vi hjälp av gymnasieelever från Katedralskolan. Eleverna intog två parkeringsrutor i centrala Linköping och visade på ett fantasifullt sätt vad man skulle kunna göra med dem i en stad utan bilar. Besökare kunde prova lyckan i fiskdammen eller slå sig ner i en livsnjutarfåtölj. Det fanns också en tävling med chans att vinna en övernattnings på hotell Radisson SAS. För att delta i tävlingen skulle besökarna komma på egna idéer om vad man kan göra med parkeringsytorna i en bilfri stad. Många önskade sig fler cykelparkeringar och mer träd, blommor och andra växter. Till de riktigt färgstarka förslagen hörde hoppborgar, spelhallar, dansbanor och en surfingsal. Av många finurliga, bra och inspirerande förslag korades följande till vinnare:

"Parkeringsplatserna blir perfekta kulturoaser. Plats för musiker, gatuteater, minikrogar för olika matkulturer, minisalonger för uppläsning av prosa och poesi. På vintern bygger man snögrottor åt barnen. Äntligen en plats för barn att leka i innerstan."

Bondens egen marknad

Representanter från Linköpings kommun, (TEMP, Agenda 21-kontoret och energirådgivningen) fanns samtidigt på plats på "Bondens egen marknad" på Borggården i Linköping. På marknaden kan du handla frukt och grönsaker direkt av lantbrukarna själva. På så sätt minimeras transporterna. Vid TEMP:s bord fick man ta del av klimatsmarta tips och information om Linköpings naturområden.

Informationsspridning

I stan utan min bil är ett av våra mest välkända delprojekt. I slututvärderingen vi gjorde kände 66 procent av de tillfrågade Linköpingsborna till kampanjen. En anledning kan vara att vi har varit så synliga i staden under kampanjdagen. Varje år har vi delat ut omkring 2 000 uppmuntrings presenter.

På Bondens egen marknad år 2007 var välbesökt och vi pratade med och informerade ett hundratal personer. Tävlingen var populär då många ville tycka till om den bilfria staden. 115 personer gav förslag på alternativ användning av en parkeringsyta.

Inför kampanjen har vi varje år skickat ut pressinformationer, affischerat och annonserat flitigt. Alla kommunala datoranvändare har fått e-postutskick med uppmaningen att lämna bilen hemma den 22 september. På webben har information funnits både på kommunens intranät och på den externa webbens förstasida – ett forum som når många.

I stan utan min bil har även synts i media. Varje år har lokalpressen flaggat för kampanjdagen och 2005 visade TV4 Öst ett inslag där bland annat projektledare Åke Ståhlspets intervjuades.

MIRJAM KARLSSON

Läser naturvetenskapliga programmet med miljöinriktning på Katedralskolan i Linköping. Köper gärna både ekologiska varor och varor märkta med Fairtrade.

Hur föreställer du dig en bilfri stad?

– En bilfri stad är ett svårt uppdrag. Jag tror kanske att innersta centrum skulle kunna vara bilfritt. Vi blir allt mer miljömedvetna och folk börjar tänka på att ta bilen lite mindre. Men många gånger struntar man i det och av lathet och praktiska skäl vill man köra ändå fram. Jag tror att ett bilfritt centrum skulle väcka mycket missnöje, men själv skulle jag tycka om det. Mindre avgaser, ljud och stress, kanske skulle många fler mysiga caféer kunna etablera sig om gågator skulle vara vanliga. Kanske skulle vi då få den lugna, sköna stämningen som råder i många länder i Sydeuropa. Jag föreställer mig det hela så, lugnt, skönt och med hög ”mysfaktor”. Som sagt tror jag att det är ett svårt uppdrag, vi är väldigt

bilberoende idag, mer mentalt än fysiskt, jag tror det handlar om dåliga vanor och praktiska skäl.

Jag vill kunna presentera goda resultat av min generations miljöansvar.

Vad är din inställning till miljöfrågor?

– Jag tycker det är viktigt. Vi måste ta ansvar, vi har förstört miljön och gör det allt mer. Därför måste vi arbeta för att den ska förstöras så lite som möjligt, kanske till och med förbättra. Jag vill inte behöva skämmas inför mina barnbarn. Jag vill kunna presentera goda resultat av min generations miljöansvar.

Vad är ditt bästa tips för ungdomar som vill göra något för klimatet?

– Fortsätt vara snåla studenter! Ta cykeln! [skratt] Jag cyklar i stort sätt alltid, oavsett väder och vind. Det är bara en vanesak. Åker jag till mina föräldrar åker jag tåg eller samåker med mina syskon. Många unga bor ensamma, då är det jätteenkelt att källsortera. Det gör jag, minsta lilla kartongbit. Om man bor med sina föräldrar kan man påminna dem om källsortering och inhandling av miljömärkt och sånt. Som sagt, cykla eller åk buss. Om du åker längre, ta tåget. Att handla bara KRAV-märkt blir ofta för dyrt som student, men köp lite miljömärkt åtminstone.

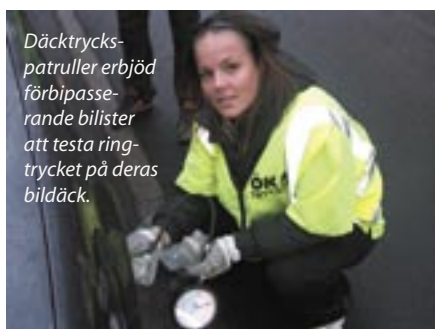

*Öka trycket i dina bildäck och minska trycket på miljön.
Sätt hjulen i rullning!*

Öka trycket

FOTO:PHOTOS.COM

Däcktryckspatruller erbjud förbipasserande bilister att testa ringtrycket på deras bildäck.

FOTO:PHOTOS.COM

Allt fler oroas av växthuseffekten – men kan vi göra något åt den? Jo, var och en av oss styr över utsläppen från våra bilar. I Sverige är vägtrafiken den enskilt största källan till utsläpp av koldioxid, den främsta växthusgasen. Medan utsläppen från andra källor minskar, ökar de från trafiken.

Fördelar med ökat tryck

Vi vet att med rätt tryck i däck minskar däckens rullmotstånd. Då rullar bilen bättre, vilket minskar bränsleförbrukningen och därmed utsläppen. Visst är det bra? Den som håller rätt tryck i sina fyra däck har alltså tagit ett första kliv åt rätt håll för att dämpa växthuseffekten.

Det finns fler fördelar med att köra med rätt däcktryck i sina däck. Samtidigt som man minskar sina koldioxidutsläpp sparar man bensinpengar. Dessutom håller däckerna längre. Många bilar är väldigt törstiga eller körs så att de drar onödigt mycket bränsle. Om man kör med 70 procent av rekommenderat tryck halveras däckens livslängd. Det är med andra ord viktigt att kolla lufttrycket regelbundet, helst varannan gång du tankar. De flesta nya bilar har däck som är gjorda för högre tryck än vi är vana vid från äldre bilmodeller. Vill du sänka din bils energiförbrukning, bränslekostnaderna och koldioxidutsläppen kan du fylla på 10–15 procent extra jämfört med rekommenderat maxtryck för just din bil. Många kör

alltså omkring med lägre lufttryck än de borde.

Däcktryckspatruller

Med hjälp av Studieförbundet Vuxenskolan utbildades ett antal ungdomar i att mäta däcktryck och dess betydelse för bränsleförbrukning och utsläpp av växthusgaser. Dessa däcktryckspatruller har vi sedan vid flera tillfällen skickat ut till utvalda bensinstationer i Linköping för att hjälpa passerande bilister till rätt däcktryck på sina bilar. Ett enkelt sätt att undvika att bidra till global uppvärmning.

Informationsspridning

Däcktryckspatrullerna har under TEMP:s projekttid tillbringat fem helger på Linköpings bensinstationer. Inför varje tillfälle har vi annonserat om aktiviteten i lokalpressen. Sammanlagt omkring 2 700 bilister har genom delprojektet "Öka trycket" fått hjälp att kontrollera däcktrycket i sina bilar.

Att biogasdrift är klimatvänligt vet många, men inte lika många vet hur smidigt det numera är. Vi fattade telefonen, ringde 282 företag och berättade.

Callcenter Biogas

Biogas är bra ur klimatsynpunkt. Är den dessutom tillverkad lokalt är det ännu bättre. Men hur får vi fler att välja biogasbilar? Vi vet att företag är en viktig målgrupp när det gäller nybilsköp. Fler biogasmackar och större utbud av gasfordon har ökat möjligheterna för näringslivet att satsa på biogasdrivna företagsfordon utan att det hämmar deras verksamhet. Vi vet också att okunskap är den absolut största anledningen till att ett företag inte väljer att satsa på biogas. I många fall finns dessutom en total okunskap om att möjligheten ens existerar.

Så gjorde vi

Inspirerade av ett lyckat projekt i Göteborg anlät vi callcentret Cliq Contact Center. Genom dem tog vi sedan kontakt med regionala leverantörer till Linköpings kommun och Tekniska Verken. Leverantörerna informerades om TEMP och om kommunens satsning på biogas som fordonsbränsle. Sedan bad vi om deras hjälp i satsningen genom att berätta om förutsättningar för dem att satsa på biogas i sina egna transporter. Förfrågan kombinerades med god information om gasfordon och hur det påverkar miljön, ekonomin och annat. Den ställdes inte som ett krav utan som ett önskemål från en stor kund om att leverantören hjälper till i miljöarbetet på ett konkret och handlingskraftigt vis. Genom detta såg vi möjligheten till stora vinster i form av ett ökat antal biogasdrivna fordon, men

framförallt en kraftigt ökad kunskap om biogas som fordonsbränsle, vilket på kort såväl som lång sikt leder till en bättre miljö och hållbar utveckling.

Vid positiv respons

Om leverantören vid kontakt var positiv till satsningen och begärde mer information kunde operatören göra en verklighetsbaserad kalkyl redan i telefonen. Den skickades sedan till leverantören tillsammans med mer information och kontaktuppgifter till lämpliga bilhandlare. (Dessa informerades om delprojektet och förbereddes på att ett antal företag kunde komma att besöka dem för att lära sig mer om biogasdrivna fordon, samt förhoppningsvis efterfråga sådana bilar vid bilbyte.) Det fanns också möjlighet att boka ett besök med en säljare från Svensk Biogas för fortsatt diskussion.

Delprojektet "Callcenter Biogas" gav oss en chans att arbeta mer med känslan "ren drivkraft" som på lång sikt kommer att vara nyckeln till framgång i Linköpings satsning på biogas.

Informationsspridning

Under delprojektet kontaktades totalt 282 företag. Av dessa bad 96 stycken (34 procent) om att få en personlig kalkyl och foljbrev skickat till sig. 61 stycken (21 procent) hanterade sina bilinköp centralt inom företaget och föll utanför projektramen. 40 stycken (14 procent) hade inga bilar och 34 stycken (12 procent) var helt ointresserade.

FOTO:PHOTOS.COM

JENNY FREDRIKSSON

Miljöledare på teknik och samhällsbyggnadskontoret i Linköpings kommun och projektledare för delprojektet TRAKS. Åker sällan bil och promenerar istället ofta.

Vad är du mest nöjd med i TRAKS-projektet?

– Att tjänstemännen och politikerna inom samhällsplaneringen har börjat tänka klimatsmart kring trafik- och bebyggelseplaneringen. Engagemanget kring miljöfrågorna har tagit fart inom samhällsplaneringen på allvar.

” Vi minskar utsläppen av växthusgaser från trafiken med 50–60 procent.

Vari ligger det nya sättet att tänka i trafikstrategin?

– Nu tar vi ett grepp kring alla trafikområden och samlar dem under samma paraply. Klimatfrågorna har tidigare haft liten påverkan på trafikplaneringen. Trafikproblemen har lösts på ett traditionellt sätt. Nu kommer miljöfrågorna in tidigare i planering och vi söker klimatvänliga lösningar.

Vad är de stora vinsterna med TRAKS-projektet?

– TRAKS har påverkat den översiktliga

planeringen. I det pågående arbetet med en översiktsplan för staden är målet att minska trafikens utsläpp av växthusgaser med 50 procent fram till år 2030. Parallellt pågår arbetet med en trafikstrategi där en av de viktigaste slutsatserna är en kraftfull satsning på kollektivtrafik. I projektet LinkLink planeras stomlinjer för busstrafik som i framtiden enkelt kan byggas om för spårtrafik. För att uppnå målet, att minska trafikens klimatpåverkan, satsar vi stort på cykeltrafiken. Det kommer att leda både till bättre folkhälsa och en attraktivare stad för Linköpingsborna och näringslivet. En stad där cyklister, gående och kollektivtrafikresenärer har företräde framför bilister.

Hur har de nya idéerna mottagits i den egna organisationen?

– Mycket positivt. Vi ser alla fram emot när alla idéer och förslag förverkligas. Önskar att man kunde åka tio femton år fram i tiden och se framtidens hållbara Linköping som vi planerar för.

*140 000 invånare i en kommun med vision att bli 200 000.
Nya bostadsområden, större köpcentrum och vindlande
transportsystem. Klimattänk i samhällsplaneringen ger
hållbar kostym i framtiden.*

TRAKS

– nytänk i samhällsplaneringen

Hur kan vi minska trafikens utsläpp av växthusgaser i framtiden? Kan vi göra och tänka annorlunda när vi planerar den framtida staden? För att få nya idéer och få svar på några av frågeställningarna startades ett projekt på teknik- och samhällsbyggnadskontoret, "TRAKS" (trafik för ett koldioxidsnålt samhälle). Till projektet knöts en tjänst som projektledare.

Ökade kunskaper i fokus

Syftet med projektet var att öka kunskapen och medvetenheten hos planerare, projektörer och politiker om vad man bör tänka på i samhällsplaneringen för att minska framtida utsläpp av växthusgaser. Vårt trafiksystem och hur vi strukturerar vår bebyggelse är en av de viktigaste faktorerna när det gäller att minska vår påverkan på klimatet. För att lyckas krävs en långsiktig medveten satsning i stadsplaneringen som leder till minskade utsläpp från trafiken. Även när det gäller den mer detaljerade planeringen av områden som när man bygger gator och vägar finns många åtgärder som kan minska utsläppen. Kunskapen om vilka alternativa möjligheter som finns ökar hela tiden och TRAKS-projektet har höjt medvetenheten om nya klimatvänliga lösningar hos både politiker och tjänstemän.

TRAKS-projektet anordnade ett klimatseminarium för politiker och tjänstemän inom samhällsbyggnadssektorn för att öka kunskapen om miljövänlig trafikplanering. Även andra riktade informationsinsatser mot tjänstemän och politiker har genomförts kring hållbar trafikplanering.

Trafikstrategi för Linköping

Projektledaren för TRAKS har också arbetat med att ta fram en trafikstrategi för Linköping. Trafikstrategin ska ge en helhetssyn på hur kommunen ska arbeta för att åstadkomma ett långsiktigt hållbart trafiksystem. I kommunen pågår ständigt arbeten med olika investeringar, program, policies och planer för olika delområden inom trafiksektorn. Det arbetet förstärks av de attityd- och beteendepåverkande åtgärderna som genomförts inom bland annat TEMP-projektet. Trafikstrategin ger en tydlig och övergripande inriktning som medverkar till att de olika åtgärderna inte motverkar varandra utan leder till önskvärd utveckling av staden. Trafikstrategin tas fram parallellt med översiktsplanen för staden. Trafikstrategin ska visa på samband mellan trafiksystemet och de övergripande målen för staden.

Djurgården – framtidens stad

Ett spännande projekt där de nya tankarna och idéerna nu kan tillämpas är planeringen av en ny, stor stadsdel i Linköping, Djurgården, med byggstart 2008 och framåt. Projektledaren för TRAKS har även ingått i projektledningen för "Hållbara Djurgården". Stadsdelen kommer att fungera som ett utvecklingsprojekt när det gäller långsiktigt hållbar samhällsplanering, bland annat ur trafiksynpunkt. Till projektet kommer kommunen bland annat att knyta näringsliv, forskning och utveckling för att föra in bred kunskap och goda idéer kring hållbar trafik- och bebyggelseplanering. Målet är att Djurgården i Linköping ska bli ett interna-

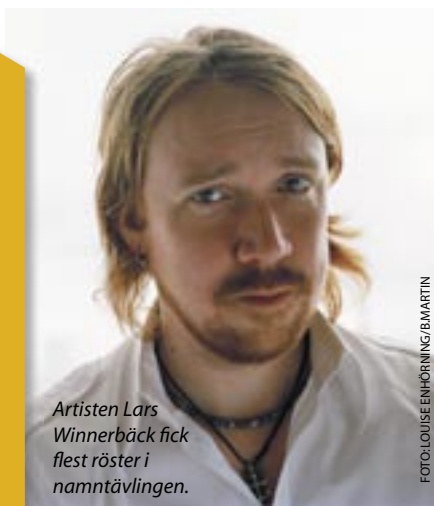
tionellt känt utvecklingsprojekt inom samhällsplaneringen och tanken är också att en bostadsmässa kan komma att hållas på längre sikt i Linköpings kommun.

Informationsspridning

TRAKS är ett internt delprojekt som riktar sig främst till den kommunala organisationen. 70 kommunanställda deltog i klimatseminariet, men många fler har berörts genom det nya sättet att tänka och prioritera inom samhällsplaneringen.

Projektet Djurgården har en egen webbplats som i likhet med det fysiska bostadsområdet i skrivande stund är under uppbyggnad. Adressen dit är www.djurgarden.nu.

Artisten Lars Winnerbäck fick flest röster i namntävlingen.

FOTO: LOUISE ENHÖRNING/MARTIN

I Linköping kan du åka buss med Lars Winnerbäck. Nej, han har inte lagt artistkarriären på hyllan och sadlat om till busschaufför. Det är Linköpings stadsbussar som numera pryds av namn på kända Linköpingsprofiler.

Namngivning av bussar

Det började med ett medborgarförslag om att marknadsföra Linköping med hjälp av stadens biogasbussar. Tanken var att uppmärksamma personer som bidragit till att sätta kommunen på kartan genom att döpa var och en av bussarna efter dessa personer. Det blev upptakten till en smula annorlunda namntävling.

Namntävlingen

Tillsammans med kollektivtrafiknämnden uppmanade vi allmänheten att lämna in förslag på personer med tydlig Linköpingsanknytning. Namnen skulle representera många olika samhällsområden och spegla stadens historia, kyrkan, universitetet, näringslivet, kultur och idrott.

700 namnförslag blev 68 namn

Många Linköpingsbor engagerade sig och lämnade sammanlagt in nästan 700 namnförslag. Flest röster fick artisten Lars Winnerbäck. Förutom honom valde kollektivtrafiknämnden ut 68 andra namn. TEMP-kontoret stod sedan för "dopen" och varje buss försågs med ett namn på vänstra och högra sidan.

Efter Lars Winnerbäck fick Tage Danielsson näst flest röster, följt av Louise Hoffsten, Hans Brask och Jöns Jacob Berzelius. Bland de äldre märks biskop Hans Brask och drottning Ulfhild, som var med och grundade Alvastra kloster.

Stor genomslagskraft

Namngivningen av bussarna väckte stor uppmärksamhet när de började rulla längs stadens gator. Eftersom de ständigt är i trafik marknadsför de sig själva och blev snart något av en "snackis" i Linköping. Det är ett av de delprojekt inom TEMP som haft störst genomslagskraft. Inte bara marknadsför det Linköping, som var den ursprungliga tanken i medborgarförslaget, utan det sätter också fokus på bussar och bussåkande. När man kan få skjuts av Cecilia Frode, hoppa på Tage Danielsson eller passa Ragnar Dahlberg blev det plötsligt lite roligare att åka buss!

I samband med namngivningen av bussarna producerades den lilla boken "Linköpings Stoltheter". Här får du i intervjuer och kortfattade beskrivningar möta alla de personligheter som namngivit bussarna.

Informationsspridning

Namntävlingen och namngivningen av bussarna är vårt mest kända delprojekt bland Linköpingsborna. I slututvärderingen angav 83 procent av de tillfrågade att de kände till namngivningen.

Delprojektet fick också stor uppmärksamhet i dagspress där information varvades med putslustiga rubriker och formuleringar. När namntävlingen var avslutad presenterade bland annat Östgöta Correspondenten en lista på samtliga namn.

Det största utmärksamhetsvärdet har ändå bussarna själva. Samtliga 65 biogasbussar är namngivna och de flesta rullar dagligen på Linköpings gator. Boken "Linköpings Stoltheter" finns bland annat att hämta på kommunens informationskontor.

FOTO: GREGG SVANSTRÖM

RAGNAR DAHLBERG

Före detta programledare i tv, numera caféägare och tillika en av Linköpingsprofilerna som stoltserar med sitt namn på en stadsbuss. Har vedspis och nyinstallerad braskamin på lantstället för att inte vara beroende av el.

Hur känner du inför att ha fått en buss uppkallad efter dig?

– Jag trodde inte att det var sant, faktiskt. Det är ju en oerhörd heder och ära, men vilken uppståndelse det blev i Norrköping! Eftersom jag bor där tyckte många tydligen att det var märkligt att mitt namn skulle sitta på en buss i Linköping. Det är som om det fortfarande går någon sorts mur mellan städerna. Själv ser jag det som att jag bor i den fjärde storstadsregionen.

Linköping har framtiden för sig.

Vad har du för bussminnen?

– När jag var liten och bodde i Stockholm åkte man trådbussar som fick ström från en vajer i luften. Det ger en sorts trygghetskänsla att tänka tillbaka på det.

Vilken är din favoritplats i Linköping?

– Det måste bli Gamla Linköping. Det är en så fascinerande och unik plats. Jag ser den som en föregångare för hur man borde ha gjort på så många andra ställen där de gamla husen istället revs ned när städerna växte. I Linköping gjorde man om samtidigt som man bevarade – det var himla bra gjort!

Vad tycker du kännetecknar Linköping jämfört med andra städer?

– Vitaliteten. Jag får en känsla av att Linköping har framtiden för sig. Siktet är högt inställt och man räknar med 200 000 invånare inom några år. Bygget av Cloetta Center visar på framåtanda och ett område som Mjärdevi ger upphov till moderna yrken.

FOTO: ÖSTGÖTATRAFIKEN

Lägg nycklarna på bordet och lägg vantarna på en miniradio och ett periodkort. Ett delprojekt hos Östgötatrafiken lockade 199 nya resenärer till kollektivtrafiken.

Lägg nycklarna på bordet

”Lägg nycklarna på bordet” var namnet på en stor kampanj som Östgötatrafiken genomförde för att öka andelen kollektivtrafikresenärer i Linköping. Utgångspunkten var att personer som reser med bil istället för med buss eller tåg ofta har låg kännedom om kollektivtrafiken eftersom de inte använder den.

Direktutskick till hushållen

Inom ramen för kampanjen gjordes direktutskick till knappt hälften av Linköpings hushåll. Syftet var att ge information om hur smidigt och smart det är att resa kollektivt och att visa på mervärdet i det – genom att börja pendla kollektivt får jag pengar över till annat samtidigt som jag slipper att koncentrera mig på att köra. Utskickets uppgift var att vara handlingsutlösande. Med i foldern

fanns därför en svarskupong där läsaren uppmanades att sända in sin resprofil för att få mer information om kollektivtrafiken. För att mana kunden till handling och skicka in svarskupongen användes en miniradio som premie till de 1 000 personer som först svarade.

Erbjudande om periodkort

Uti från svarskupongerna som skickades in gjordes en uppföljning för att finna nya kunder. Vi sökte efter personer i åldern 20–60 år som uppgav att de åkte bil till sitt arbete men inte var beroende av bilen i tjänsten. Till dessa knappt 900 potentiella nya kunder skickades erbjudande om att resa gratis med Östgötatrafiken i två veckor. Erbjudandet var i form av ett 15-dagars Expresskort som gäller på både bussar och tåg.

Tidigare erfarenheter och marknadsundersökningar har visat att ju mer kunden åker ju större är chansen till en trogen kund som återkommer. För att få prova-åkare att fortsätta att åka skickades därför efter en vecka ett rabatterbjudande om att köpa ytterligare ett valfritt periodkort till 30 procents rabatt.

199 nya kunder

Totalt sett gav kampanjen ett väldigt bra utfall. Målet inför kampanjen var att få 200 nya kollektivtrafikresenärer, förväntningar som tycks ha blivit infriade i och med att 199 personer efter prova-på-perioden köpte sig ett periodkort.

Informationsspridning

Drygt 34 000 utskick gjordes till hushåll i kommunen och svarsfrekvensen på dessa var totalt 6,2 procent. 889 erbjudanden om prova-på-kort skickades sedan ut, av vilka 730 besvarades. Detta ger en svarsandel på 82 procent. Av dessa köpte sedan 199 personer ytterligare ett periodkort.

Under kampanjtiden fanns information om erbjudandet i form av annonser och på webben. Utöver det sändes radio-reklam om kampanjen i kanalen Mix Megapol.

Jag byter min toppluva mot en cykelhjälm, cykelhjälm mot ett rostigt hjul, ett rostigt hjul mot en trehjuling, trehjuling mot en mountain bike. Ska vi byta grejor med varann?

Cykelbytardagar

I Linköping satsas det mycket på att öka cyklandet i staden. Nya cykelvägar, cykelkurser och en hel del spännande tävlingar och fartfyllda kampanjer ska uppmuntra Linköpingsborna att cykla mer. Men en förutsättning för människors cyklande är förstås att de har tillgång till en cykel. Därför har vi varje april flera år i rad anordnat en cykelbytardag. För det är ju när våren gläntar på dörren som man vet att cykelsäsongen börjar närma sig. Som samarbetspartner i delprojektet har vi haft den kommunala enheten Teknik- och samhällsbyggnad och entusiasterna i cykelklubben Hymer.

Cykelbytardagarna rullar igång redan på morgonkvisten då det är fritt att lämna in allt som har med cykling att göra till försäljning. Den som säljer bestämmer priset. Efter lunch slår man upp dörrarna på riktigt och alla besökare är välkomna att botanisera i utbudet och provåka en och annan cykel. Upplägget för cykelbytardagarna är alltså detsamma som för liknande skidbytardagar och annat.

Platsen för arrangemanget har alltid varit Folkets park som är en välkänd plats i stan. Då arrangemanget dessutom är återkommande är det många besökare som har hittat tillbaka flera gånger. I takt med att barnen växer därhemma växer de ju som bekant också ur sina cyklar. Cykelbytardagarna är då en möjlighet att lämna in nuvarande åkdon och hitta något annat som passar bättre.

Informationsspridning

Omkring 500 personer har varje år sökt sig till cykelbytardagarna och blivit påmind om att det är dags att börja cykla igen. Sammanlagt har cirka 450 cyklar bytt ägare under arrangemanget.

Varje år har vi både affischerat och annonserat inför bytardagen för att locka fler besökare. Arrangemanget har också årligen besökts av reportrar från Östgöta Correspondenten som intervjuat såväl representanter från cykelklubben Hymer som nyblivna cykelägare.

Överst: Reportrar från Östnytt besöker Fridtunaskolan.

Nederst: Tävlingsvinnaren David i Cloetta Center tillsammans med två av spelarna i LHC.

Många skolor har problem med trafik runt skolområdet när många mammor och pappor hämtar och lämnar sina barn samtidigt. Det gör att många föräldrar inte vågar låta sina barn gå eller cykla till skolan utan väljer att skjutsa dem istället. 2005 startade vi därför en kampanj för mellanstadieelever – ”Cykla och gå till skolan”. Med kampanjen ville vi minska bilskjutsandet till skolorna. Vi ville också ge eleverna en övning i att se det stora i det lilla, att vardagens enkla val är avgörande för vår miljö.

Kampanjen genomfördes under fyra veckor hösten 2005. Vi började med att skicka med foldern ”Goda råd till föräldrar och barn” hem med varje elev. I foldern fanns en del fakta om varför det är bra att cykla eller gå till skolan och tips på vad man ska tänka på när man cyklar eller går. Därefter mätte eleverna sin skolväg på en karta för att veta hur långt de skulle ta sig varje dag.

Ut i världen

När kampanjen drog igång på riktigt visade ett speciellt schema hur varje elev tagit sig till skolan varje dag. Elevernas sträckor lades ihop och tillsammans tog sig barnen allt längre. För att göra prestationen ännu mer synlig producerade TEMP-kontoret

*”Bättre motion, tyngre plånbok, bättre miljö, och slipper bli överkörd och ligga på sjukhus d.v.s. spar på plåstren.”
Ett helt gäng anledningar att undvika att ta bilen vid korta resor.*

Cykla och gå till skolan

ett antal Europakartor stora som en hel klassrumsvägg, med berömda städer inprickade. Den sammanlagda sträckan av allt gående och cyklande för hela skolan ritades in kontinuerligt. En del skolor passade på att forska om just den staden man ”anlänt till” den aktuella veckan. Vid sidan om kartan fanns dessutom en stapel som visade koldioxidmängden som eleverna ”sparat” genom att cykla eller gå i stället för att åka bil mellan skolan och hemmet.

Ett och ett halvt varv runt jorden

Efter delprojektets slut hade Linköpings- eleverna tillsammans cyklats och gått ett helt varv runt jorden och sedan ända till Sydney i Australien. Sammanlagt sparade de drygt 30 ton koldioxid, vilket motsvarar utsläppen från 15 000 mil med bil – en stor lättnad för miljön. En enkät som gjordes efter kampanjen visar att många barn fortsatte att cykla och gå till skolan även efteråt. Bilskjutsandet minskade med 40 procent på de utvalda skolorna, vilket innebär en minskning med 150 bilister.

Informationsspridning

95 klasser med totalt cirka 2 500 elever deltog i kampanjen 2005. Året därefter genomförde sju av Linköpings skolor kampanjen igen, denna gång på egen hand, och över 900 elever deltog.

Kampanjerna rönt stort intresse i media, med artiklar i lokalpress och inslag i radio och tv. Till exempel fick Fridtunaskolan i Linköping besök av

reportrar från Östnytt som intervjuade några av eleverna. I programmet Östergötland runt som sändes på dåvarande kanalen NollEttan (senare Kanal Lokal) benämndes delprojektet som ”för närvarande sannolikt det största hälso- och miljöprojektet i sitt slag”.

Östgöta Correspondenten var en av flera samarbetspartners i delprojektet och tidningen publicerade därför varannan vecka en världskarta där alla skolors sammanlagda sträcka summerades. På så sätt kunde resten av Linköping följa elevernas framfart, heja på och bli inspirerade att göra samma sak. På meritlistan finns också ett inslag i rikstäckande tv, nämligen Rapport. En telefonintervju visade att 54 procent av de tillfrågade Linköpingsborna kände till kampanjen.

Cykla och gå till skolan ingår i EU-projektet Baltic Sea Cycling och har därför presenterats internationellt vid flera möten inom cykelsamarbetet.

Andra konferenser som fått ta del av projektet är till exempel VTI:s årliga transportkonferens Transportforum och cykelkonferensen Velo-city i München.

Eftersom eleverna till sist hamnade i Sydney skickades även en pressrelease till tidningar i Sydney. Delprojektet togs även upp i en tidning för utflyttade svenskar i Sydney.

ELEVERS CITAT PÅ STORTAVLOR – FYNDIGA FORMULERINGAR OM KORTA RESOR

I foldern "Goda råd till barn och föräldrar" som vi delade ut under kampanjen fanns en tävlingstalong där barnen skulle svara på några frågor, men också skriva en slogan om varför man inte ska åka bil vid korta resor. Närmare 1 000 förslag med många fyndiga och kluriga formuleringar skickades in till TEMP-kontoret. Ett urval av citaten valdes ut och användes i en affischkampanj på kommunens stortavlor. Efter stor vända från tävlingsjuryns sida var det fjärdeklassaren David från Kärna skola som vann tävlingen med sin formulering: *"Bättre motion, tyngre plånbok, bättre miljö, och slipper bli överkörd och ligga på sjukhus d.v.s. spar på plåstren."*

David och hans klass fick som belöning bland annat träffa spelarna i Linköpings Hockey Club under en händelserik eftermiddag.

Goda råd
till barn och
föräldrar

Informationsspridning

Foldern "Goda råd till barn och föräldrar" skickades hem till sammanlagt 3 400 hushåll. Resultatet blev 25 stortavlor med citat ur barnens slogans om varför man inte bör att ta bilen vid korta resor. Dessa affischerades runt om i staden två veckor i taget vid tre tillfällen. Östgöta Correspondenten fanns på plats när vinnaren David och hans klasskamrater besökte LHC.

Våren är en årstid som inte skall upplevas instängd i bilen utan på cykelsadeln ute i friska luften. Oavsett om du jobbar i kostym, blåställ eller balettrikåer är våren en utmärkt tid att Cykla till jobbet!

Cykla till jobbet

Hälften av alla bilresor i Linköping är kortare än fem kilometer. Många av dessa är resor till och från arbetsplatser. Resor som i många fall skulle gå snabbare på cykel eftersom det i stan ofta är omständigare att ta sig fram i bil, inte minst under morgonrusningen. Att cykla till jobbet sparar dessutom bensinpengar, ger motion och i slutändan en bättre hälsa.

”Cykla till jobbet” är en cykelkampanj som genomförs på flera håll i landet. I Linköping har den funnits sedan år 2000, men de första åren under namnet ”Kom i form”. År 2005 tog TEMP-kontoret över genomförandet.

Diplom och fina priser i potten

Arbetsplatserna själva anmäler sitt intresse att delta i kampanjen och utser en kontaktperson bland sina anställda. Han eller hon ser till att alla som cyklar fyller i ett

cykelschema. Kontaktpersonen håller ett öga på schemat och peppar arbetskompisarna att cykla till jobbet. Cyklar tillräckligt många av de anställda får företaget ett inramat miljödiplom.

Som grädde på moset kan de anställda cykla sig till fina priser. Varje dag man cyklar till jobbet ger en andel i ett lotteri. Ju fler gånger man cyklar desto större vinstchans! Genom Cykla till jobbet har TEMP-kontoret delat ut hundratals T-shirtar, sportstrumpor, cykelbelysningar och en och annan lyxig spawekend. Många företag anordnar också en del kringarrangemang i samband med Cykla till jobbet, som att dela ut cykelhjälm till alla anställda och så vidare.

Många ton koldioxid sparad

Största vinnaren i kampanjen är ändå miljön. Sedan TEMP arrangerade Cykla till jobbet för första gången våren 2005, har vi tillsammans cyklat över 16 varv runt jorden, en imponerande sträcka! Hade vi istället åkt bil fram och tillbaka till jobbet hade vi släppt ut över 157 ton koldioxid och betalat nära en miljon kronor bara i bensinpengar. Motionen som alla har fått på köpet ska inte heller glömmas bort, även om den är svårare att få siffror på.

Då TEMP-projektet är tidsbegränsat har vi hela tiden strävat efter att våra delprojekt ska leva vidare även när TEMP

slutförts. Ett naturligt steg var därför att lämna över ansvaret för Cykla till jobbet till Korpen, som genomförde kampanjen 2007 och kommer att genomföra den igen 2008.

Informationsspridning

Cykla till jobbet-kampanjerna har blivit ett stående inslag på många håll i Linköping och är därmed välkända företeelser. 60 procent av de tillfrågade i slututvärderingen kände till delprojektet. Många företag har annonserat om sin bedrift i samarbete med TEMP och Östgöta Correspondenten. Detta har i allra högsta grad bidragit till kampanjernas synlighet.

Under Cykla till jobbet 2005 deltog drygt 500 arbetsplatser, med totalt närmare 25 000 anställda. Av dessa cyklade över 5 000 personer idogt fram och tillbaka till jobbet. Samma antal var med även nästföljande år. 2007, när kampanjen genomfördes i Korpens regi, deltog drygt 200 arbetsplatser med sammanlagt 6 000 anställda. 2 000 av dessa var med och cyklade.

LARS-INGE RISTHAMMAR

Kanslichef för Korpen Linköping, som nu har tagit över Cykla till jobbet. Åker hellre tåg än bil när han är ute och reser.

Vad är syftet med Cykla till jobbet, tycker du?

– Det finns flera faktorer, dels att spara på bilkörandet, åtminstone under den period som kampanjen pågår och på så sätt minska på koldioxidutsläppen. Har man väl börjat cykla under denna period så fortsätter man förhoppnings att cykla till

Fler och fler företag börjar höra av sig.

jobbet efter kampanjens slut. I den undersökning som vi gjorde i samband med kampanjen svarade ungefär 18 procent att de cyklade mer än tidigare. Dels att cykling är ett utmärkt motionssätt och cyklar man till jobbet varje dag täcker det väl det motionsintag per vecka som man brukar rekommendera. Det är viktigt att man rör på sig.

Hur upplever du att Cykla till jobbet tas emot ute på arbetsplatserna?

– Årets kampanj var bra med många Linköpingsbor som cyklade istället för att ta bilen till jobbet. Kampanjen har överhuvudtaget tagits emot på ett bra sätt och har nu börjat sätta sig. Fler och fler företag börjar höra av sig och undrar om kampanjen kommer att fortsätta. Det är ett förhållandevis billigt sätt att motivera sin personal att komma igång med någon form av aktivitet.

- Hur kommer ni att driva kampanjen framöver?

Korpen Linköping kommer att genomföra kampanjen under våren 2008 och den blir med samma upplägg som tidigare år.

Däckbyte pågår i Bergas nya cykelverkstad.

Cykla, meka och trygghetsvandra. Kan det bli ett mer Aktivt Berga?

Cykla i ett Aktivt Berga

Berga är ett av de bostadsområden i Linköping som kom till under miljonprogramsåren. På senare år har man försökt höja områdets status genom att bland annat bygga nya attraktiva bostäder i mindre gårdar istället för de stora betongblock som tidigare kännetecknat Berga. Vid sidan av den rent fysiska upprustningen driver fastighetsbolaget Stångåstaden projektet "Aktivt Berga" där TEMP har samverkat i ett cykelprojekt. Andra samarbetsparter var Studieförbundet Sensus, Mekarföreningen, Trygghetsrådet i Berga och Linköpings brottsförebyggande råd.

Cykelkurs för kvinnor

Aktivt Berga har tillsammans med Sensus genomfört en kurs i att lära sig cykla. Kursen riktades främst till kvinnor med invandrarbakgrund, boende i Berga. Kursens omfattning var på cirka sex träffar och totalt 24 studietimmar. En manlig och en kvinnlig ledare ansvarade för kursen och arvoderades av TEMP. Totalt var det 18 kvinnor i åldrarna 7–20 år som deltog i kursen. Deltagarna har sedan dess införskaffat sig egna cyklar och kommer vid vissa tillfällen att kunna ersätta det kollektiva åkandet med cykeln.

Cykelverkstan i Berga

Aktivt Berga har tillsammans med Mekarföreningen i Linköping startat ett samarbete med att driva en cykelverkstad i Berga. Syftet med cykelverkstaden är

att aktivera ungdomar som har intresse för cyklar samt att möjliggöra återanvändandet av gamla och trasiga cyklar som annars hade slängts på soptippen. Genom verkstaden kommer de istället till användning genom att de rustas upp och får ett andrahandsvärde. Cyklarna säljs till reducerat pris vilket ger förhoppning om att transporterna med cykeln ökar. Cykelverkstaden huserar i en källarlokal i Berga och Stångåstaden står för hyran. Verkstaden har fyra mekarhörn som TEMP har finansierat. En ledare håller verkstan öppen två kvällar i veckan.

Trygghetsvandring

Vid sidan av dessa aktiviteter anordnades också en trygghetsvandring. Här deltog inte TEMP-kontoret utan istället representanter från Agenda 21, Trygghetsrådet i Berga, Linköpings brottsförebyggande råd med flera. Dessa promenerade längs cykelvägen från Berga till Linköpings centrum och noterade vad som behövde åtgärdas för att skapa ett tryggare Berga. Åtgärdsförslagen lämnades in till Linköpings kommun. Vid en uppföljande trygghetsvandring några månader senare visade det sig att många av åtgärderna som påkallats också hade genomförts.

Informationsspridning

För att sprida information om de olika aktiviteterna delade vi ut flygblad och affischerade på olika platser i Berga, som på gårdarna kring husen, på anslagstavlor i centrum, på skolor och så vidare. Genom kontakt med vissa nyckelpersoner i Berga har vi också kunnat sprida information via mun-mot-mun-metoden. Rekrytering av ungdomar till cykelverkstaden skedde nästan uteslutande av personer som var engagerade i projektet. Under våren kommer cykelverkstaden att synas ännu mer då de planerar att anordna ett Öppet hus för boende i området.

Hösten 2007 producerade Aktivt Berga ett boblad där boende i Berga fick information om vad som skulle hända under hösten i Berga. Där nämndes även TEMP-projektet i text och med logga. Bobladet delades ut till 3 500 hushåll i Berga och har också delats ut vid invigningar och liknande. Bladet har även spridits genom olika nätverk så som Trygghetsrådet i Berga, Centrumföreningen i Berga och förtroendevalda från Hyresgästföreningen.

Minns du hur det var när du lärde dig cykla? Vingliga hjul, svettiga händer på styret och så pirret i magen när mamma eller pappa släppte taget och du ensam susade fram längs gatan för första gången.

Cykelkurs för invandrarkvinnor

Att alla kan cykla är mer eller mindre självklart i vårt land, men så är det inte överallt på jorden. TEMP har tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan och kommunens folkhälsoutvecklare arrangerat cykelkurser för kvinnor med invandrabakgrund.

Fler deltagare än väntat

Kursdeltagarna rekryterades genom affischer i bostadsområden, på vårdcentraler och genom direktkontakt med olika invandrarföreningar. Målet var från början att starta en kurs med minst åtta deltagare, men intresset visade sig vara betydligt större. Mer än 50 kursdeltagare från jordens alla hörn anmälde sig.

Cykelkursen inleddes med teorilektioner som följdes av tre träningspass i veckan tills alla hade lärt sig cykla utan att vingla. Cyklarna köptes in av TEMP, som därmed stod för kostnaderna att starta upp kursen.

Ett integrationsprojekt

Cykeln är kanske vårt viktigaste alternativ till att åka bil och det gäller att få folk att förstå hur smidigt det är att cykla. Ur miljöhänsyn är det angeläget att så många som möjligt kan och har möjlighet att cykla. Men cykelkurserna är inte bara ett miljöprojekt. De är lika mycket ett jämställdhets- och integrationsprojekt. En av kursdeltagarna fick till och med jobb inom vården efter kursen, genom att

hon nu kunde cykla mellan hembesöken – jättekul!

Maria Wehbe som var en av deltagarna i cykelkursen sa så här:

– Jag som en invandrarkvinna måste visa att jag vågar och kan. Många gånger har jag försökt att cykla men hittills har det inte gått så bra för mig. Idag vill jag satsa mer och måste lära mig cykla. Alla mina svenska arbetskamrater brukar cykla, men jag kan inte. Om man cyklar, så slipper man vara utanför.

Fortsatt kursverksamhet

Studieförbundet Vuxenskolan har fortsatt med cykelkurserna i egen regi och intresset har enligt dem själva varit enormt. Hundratals invandrarkvinnor har lärt sig cykla och fler står på kö att lära sig.

Till höger: Maria Wehbe lärde sig cykla under cykelkursen för invandrarkvinnor.

Informationsspridning

Cykelkurserna är ett delprojekt som många Linköpingsbor kommer ihåg. 56 procent uppgav i slututvärderingen att de kände till cykelkurserna. Många har naturligtvis personligen berörts genom att de själva deltagit i kurserna eller känner någon som deltagit.

Den första cykelkursen besöktes av reportrar från Norrköpings Tidningar och Extra Östergötland. I båda tidningarna publicerades intervjuer med deltagarna tillsammans med stora färgbilder. Även de som tittade på Östnytt fick ta del av delprojektet och intervjuer med några av deltagarna.

HANS LINDBERG

Hängiven cyklist och cykelsamordnare i Linköpings kommun. Köper alltid KRAV-odlat om det alternativet finns.

2002 blev vi årets cykelstad. Hur står vi oss i konkurrensen 2008?

– Utan tvekan är Linköping en av landets bästa cykelstäder. I den cykelplan som teknik- och samhällsbyggnadsnämnden tar i slutet av januari skriver ordföranden att vi inom en tjugoförårsperiod ska bli Europas bästa cykelstad.

Vi ska bli Europas bästa cykelstad.

Hur höjer cykelpumparna, barometern och cykelfartsgatan cykelns status?

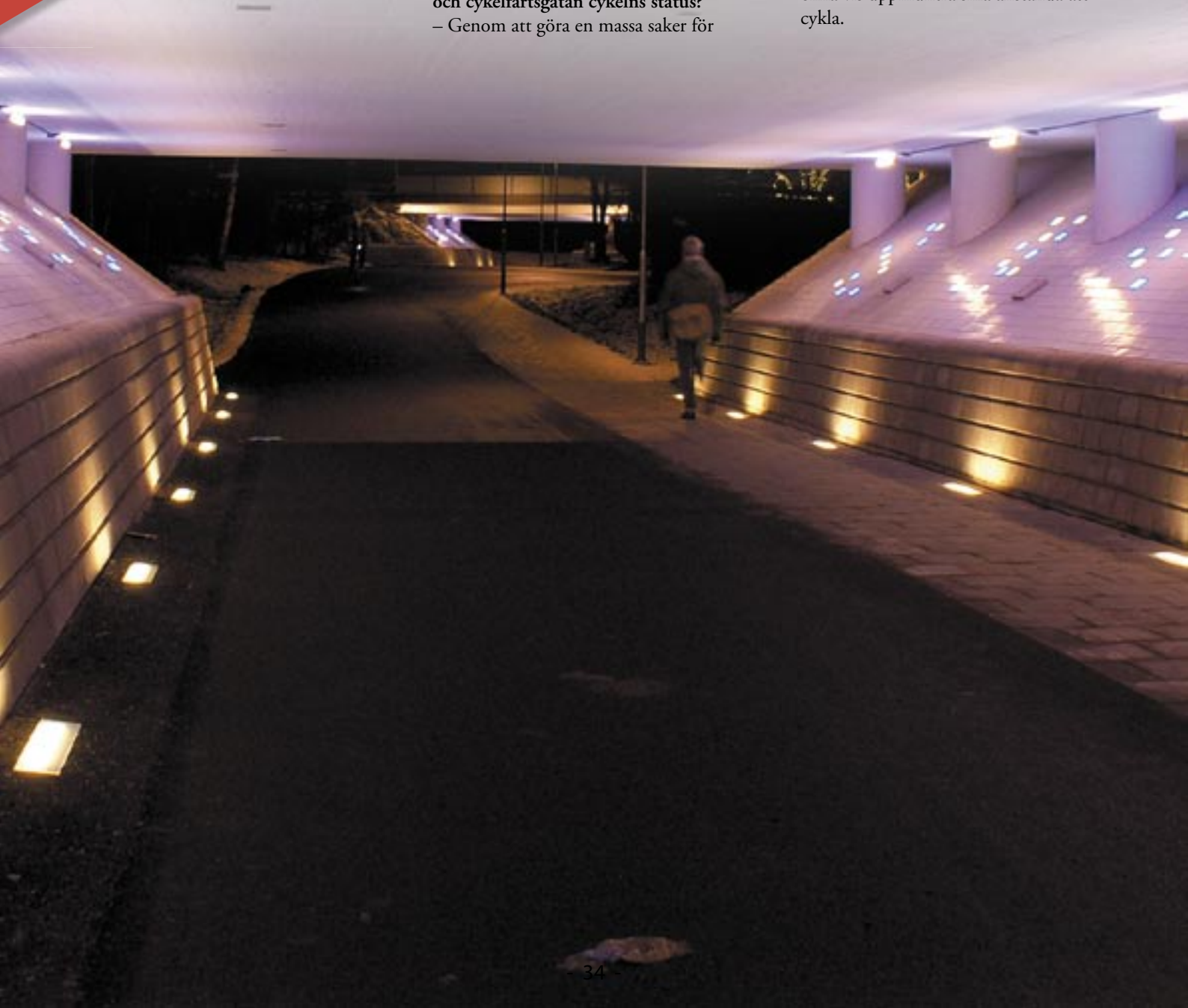
– Genom att göra en massa saker för

cyklisterna hamnar de i fokus på många sätt. Man uppmärksammar att kommunen tycker att det är viktigt att många cyklar. Cykelfartsgatan är till exempel helt unik.

Hur får man en person som alltid har åkt bil till jobbet att börja cykla istället?

– Ett väl utbyggt cykelvägnät är A och O. Förutsättningarna att cykla måste finnas. Sedan kan man genom information visa på fördelarna med att cykla, man kan spara tid, pengar och det är bra för hälsan

och miljön. Arbetsgivaren kan också på olika vis uppmuntra sina anställda att cykla.

"Ett av Lars Tunbjörks bästa fotografier visar en typisk gata i ett radhusområde i Linköping. Likadana hus, likadana häckar, likadana gräsklippare. Mellan dessa olika radhusområden ringlar perfekt anlagda cykelvägar kantade av ändlösa rader av nyponbuskar."

Cykelsamordning

Citatet ovan kommer från artikeln "Medel-Lasse" skriven av Jan Gradvall (Expressen 2007-12-06) och kanske ligger det något i det han skriver. Ett som är säkert är att teknik- och samhällsbyggnadsnämnden i flera år arbetat intensivt för att skapa en riktigt bra cykelstad. Kommunen har redan nästan 40 mil cykelväg och fler byggs hela tiden. Ett resultat av satsningen på cykling är 2002 års utnämning till Årets Cykelstad. Att cykla är positivt såväl för miljön, för tillgängligheten och för folkhälsan. Idag görs redan mer än en tredjedel av alla resor i Linköping med cykel. Med cykelsamordnare Hans Lindberg i spetsen har Linköpings kommun åstadkommit flera förbättringar för att öka cyklandet och dess status i kommunen.

Försök med cykelfartsgator

Bli inte förvånad om du ser en 20-skyld i Linköping. Det är nämligen Linköpings kommun som tillsammans med Vägverket och VTI i skrivande stund genomför ett försök med cykelfartsgator.

Cykelfartsgatan är ett mellanting mellan en cykelbana och en vanlig gata. Den motsvarar gångfartsgatan och innebär att trafiken anpassas efter cyklisternas villkor. Samtidigt får motorfordon fortfarande förekomma, förutsatt att de håller högst cykelfart, 20 kilometer i timmen. I trånga tätorter löser cykelfartsgatorna platsproblemet på gator där man vill ha cykelstråk utan att behöva utestänga biltrafiken.

Konceptet med cykelfartsgator har med framgång använts i mer än tio år i Tyskland och Österrike, men finns ännu inte i Sverige. Linköping är därmed första stad i landet att prova på cykelfartsgator på två av sina gator.

Målet med cykelfartsgator är att ge cykeltrafikanterna högre prioritet på gator där de redan är i klar majoritet. Det ökar säkerheten och tryggheten för cyklisterna, skapar säkrare skolvägar och en förbättrad tillgänglighet för äldre, barnfamiljer och funktionshindrade. Dessutom är cykelfartsgatan ett sätt att medvetandegöra andra trafikanter om cykelns egenskaper och betydelse. Därmed förbättras samspelet mellan till exempel bil och cykel inte bara på cykelfartsgatan utan även i andra blandtrafikmiljöer.

Sveriges finaste cykeltunnlar?

Cykeltunnlarna och cykelvägen mellan Rydsvägen och Märkesbacken i närheten av universitetet är flitigt utnyttjade, inte minst av studenter. Efter att länge varit i behov av en helrenovering byggdes de om under hösten 2007. De fick ny gatubeläggning samtidigt som gång- och cykelbanor separerades. Dessutom breddades de och kablades med ljus kakel av samma typ som konserthuset i Sydney(!). Det mest fantastiska är dock belysningen, antagligen helt unik i landet. När det gäller tunnlar och andra mörka cykel- och gångstråk är belysning en trygghetsfaktor.

Pumpa på stan

För att göra cyklandet lättare i staden har två cykelpumpsstationer placerats ut i Linköping. En står utanför resecentrum och en vid Nationernas hus på Ågatan, båda centrala platser där många cyklister passerar förbi. De är till stor glädje för stadens cyklister, men också för rullstolsbundna och personer med barnvagn. Det gör pumparna till något av en tillgänglighetsfråga.

Pumparna har en eldriven kompressor. Munstycket är dubbelsidigt så att man

kan pumpa både en standardventil och en bilventil, av den typ som används till exempel på mountainbikes. Vi ser cykelpumparna som en service till stadens många cyklister och många är de Linköpingsbor som har hört av sig till cykelsamordnaren och lovordat dem.

Cykelbarometern

Dagarna före jul 2007 dök en mystisk lysande pelare upp i hörnet Östgötagatan–Hunnebergsgatan vid Stifts- och landsbiblioteket. Det är en cykelbarometer – ännu en cykelnyhet i Linköping. Barometern räknar cykeltrafiken och redovisar antalet per dag, månad och år. Den är ett sätt att sporra cyklisterna till mer cykling och att kasta ljuset på cyklingen i Linköping (redan 2 artiklar i Corren). Dessutom ger den oss som sysslar med trafik- och miljöfrågor i Linköping regelbunden information.

Förhoppningsvis kommer ännu fler Linköpingsbor att välja cykeln som färdssätt till arbete och skola. Fördelarna med att cykla är ju så många!

Informationsspridning

Flera av insatserna som har med cykelsamordning att göra är rent fysiska åtgärder kring cykelvägnätet. Det är naturligtvis förändringar och nyheter som många lägger märke till. Det märks inte minst på Östgöta Correspondentens insändarsidor som fått ta emot en del av reaktionerna.

Under en vecka i september 2006 fick Linköping klimatfnatt. Vi anordnade en Klimatvecka fullspäckad med roliga och upplysande aktiviteter. Den utgjorde Linköpings deltagande i Europeiska Trafikantveckan.

Klimatveckan 2006

Syftet med "Klimatveckan 2006" var att göra invånarna i Linköping uppmärksamma på sina koldioxidutsläpp och upptäcka det positiva i att spara energi, cykla, åka kollektivt och samåka – kort sagt att bli mer klimatsmarta!

Klimatveckan var fylld av aktiviteter för att nå så många som möjligt. Här är några av dem:

Filmvisning för gymnasieelever

Ingen har väl missat Al Gores välkända dokumentär "En obekväm sanning" ("An Inconvenient Truth"). Som en del av klimatveckan erbjöd vi Linköpings gymnasieklasser att gå och se filmen på biografen Astoria. Filmen handlar om den före detta presidentkandidaten Al Gore, som sedan han förlorade presidentvalet har ägnat sitt liv åt att resa runt i världen och informera människor om den globala uppvärmningen. Intresset för att se filmen var mycket stort. Totalt erbjöd vi 14 föreställningar och samtliga blev i det närmaste fullbokade, vilket innebär att cirka 2 000 gymnasieelever såg filmen i samband med klimatveckan. Varje filmvisning inleddes med en presentation av TEMP-projektet. Dessutom delade vi ut undervisningsmaterial om växthuseffekten till alla medföljande lärare. Vår förhoppning var att filmen och materialet skulle leda till vidare diskussioner i klasserna.

Klimatdag

Hur fungerar en bilpool? Vilka busslinjer passar mig bäst? Vad planerar kommunen att bygga för cykelbanor? Vilka cykelmodeller finns att köpa? Dessa och många andra frågor kunde man få svar på om man den 23 september 2006 befann sig på Stora torget i Linköping. Då arrangerade vi på TEMP-kontoret nämligen en klimatdag tillsammans med ett antal organisationer och näringsidkare i stan, alltifrån ABF till lokala cykelhandlare. Syftet med dagen var att möta Linköpingsbor och informera om klimatsmarta transport- och energilösningar. Förutom utställningar och information om miljöfordon och kollektivtrafik med mera fanns också möjlighet att testa sina miljökunskaper i en frågetävling. Ett 50-tal personer gnuggade geniknölarna och deltog i tävlingen. Vinnaren kammade hem en helg med en ny biogasdriven bilmodell, Touran 2.0 Eco-Fuel.

Energirådgivning

Under klimatveckan var kommunens energirådgivare på plats på Stifts- och landsbiblioteket med "öppen rådgivning". Cirka 40 personer tog tillfället i akt och kontaktade energirådgivarna.

I stan utan min bil

Klimatveckan sammanföll inte helt slumpartat med den 22 september, dagen för kampanjen "I stan utan min bil".

Aktiviteter denna gång bestod i att dela ut uppmuntringspresenter till fotgängare, cyklister och kollektivtrafikresenärer vid tre platser i Linköping. Cirka 2 000 personer fick ta del av en uppmuntringspresent.

Klimatseminarium

Ett klimatseminarium riktad till politiker och berörda tjänstemän anordnades. Totalt deltog hundra personer. Dagen fokuserade kring

- utmaningarna som Linköpings trafik- och energisystem står inför de närmaste 15–20 åren
- visioner om ett hållbart transport- och energisystem
- goda exempel på vägen.

Syftet med seminariet var att uppmärksamma klimatfrågan inom samhällsplaneringen och få tjänstemän och politiker att tänka mer miljövänlig trafik- och bebyggelseplanering.

Energimässa

Klimatveckan avslutades med en energimässa under den sista helgen. Ett 20-tal utställare visade värmepumpar, pelletsbrännare, fjärrvärmväxlare, isolering, fönster, solfångare med mera. Under mässdagarna hölls flera publika föredrag. Johan Sedin, fjärrvärmechef på Tekniska Verken, berättade om miljönyttan med fjärrvärme och fjärrkyla, professor Björn Karlsson, Linköpings universitet, pratade om varför det är viktigare att spara el än

I samband med Klimatveckan kläddes vi i Linköping i brandgula affischer. Sammanlagt 41 olika affischeringspunkter bar under september månad på ett klimatsmart budskap.

Före varje visning av dokumentären "En obekväm sanning" passade vi på att informera om TEMP-projektet. Här träffar projektledare Åke Ståhlspets några av gymnasieklasserna som såg filmen.

Agenda 21-samordnare Madelene Bjernersjö var med och delade ut äpplen på I stan utan min bildagen, som var en del av Klimatveckan 2006.

olja och slutligen höll Arne Andersson från Östkraft ett föredrag om elprisets förväntade utveckling. Cirka 500 personer besökte mässan, ett högt antal besökare med tanke på att mässan genomfördes under den varmaste septemberhelgen på över hundra år!

Övriga aktiviteter

Andra aktiviteter under klimatveckan:

- Tillsammans med en auktionsfirma arrangerades en auktion av begagnade cyklar där ett 70-tal cyklar fick nya ägare.
- Tillsammans med Domkyrkoförsamlingen arrangerades en kvällsmässa med klimattema i Domkyrkan
- Tillsammans med Hotel Radison SAS och Linköpings universitet arrangerades en frukostföreläsning riktad till det lokala näringslivet, "Ett hållbart globalt energisystem – så kan det se ut!" Föreläsaren var Maria Grahn som är forskare på Institutionen för energi och miljö på Chalmers.
- Öppet hus på Gärsstadverken vid två tillfällen. Totalt cirka 60 personer passade på att besöka och följa med på den guidade turen.
- Musikgruppen Gulasch framförde sitt musik- och teaterstycke "Who is my motor" på Elsas Hus och fick publiken (ett 30-tal ungdomar) att fundera över bilens miljöpåverkan.

Informationsspridning

Vi har varit flitiga med både affisivering och annonsering i samband med de allra flesta av våra delprojekt. Klimatveckan 2006 ville vi "skruva upp" synligheten

ytterligare med omfattande annonsering och affisivering på stortavlor i stan (se affischer till höger). Vi skickade även ut pressinformationer inför flera av aktiviteterna.

Som vi hoppats nådde vi ett stort antal människor under klimatveckan. Ungefär 40 Linköpingsbor kom till Stifts- och landsbiblioteket för att få träffa någon av energirådgivarna. 500 besökare kom till energimässan där drygt 20 företag ställde ut.

Klimatdagen på Stora torget var det många som lade märke till på grund av läget. Cirka 200 besökare stannade för att tala med representanter från medverkande företag och organisationer och i miljökunskapstävlingen fick vi in 50 ifyllda svar. Både lokalpress och lokal tv fanns på plats och rapporterade från klimatdagen.

Intresset för att se filmen "En obekväm sanning" var också mycket stort. Totalt erbjöd vi 14 föreställningar, vilket innebär att nästan 2 000 gymnasieelever och deras lärare såg filmen i samband med klimatveckan.

Dåvarande lokal-tv-kanalen NolleTTan gjorde ett långt reportage i samband med klimatveckan. TEMP:s projektledare Åke Ståhlspets intervjuades tillsammans med energirådgivare Inger Andersson om möjligheterna att spara energi i hemmet.

*Pull up to my bumper baby, In your long black limousine.
Pull up to my bumper baby, And drive it in between.
Got to blow your horn, And U say "Baby have you got
enough gas"*

Konstutställningen Klimat

I slutet av 2005 väcktes idén hos oss på TEMP-kontoret om att vi skulle kunna använda oss av konst som ett medel för att sprida klimatbudskapet i nya målgrupper. Vi tog kontakt med kommunens konsthall Passagen som genast nappade på vår idé. Tillsammans med Passagen skapade vi en spännande utställning där de sex konstnärerna Oskar Aglert, Bella Rune, Lisa Torell, Anders Kappel, Jonas Nobel och Camilla Lothigius på vitt skilda sätt gestaltade klimatförändringen.

"Östermalmsdamspälsar" fungerar som budbärare

I utställningen "Klimat" fick alltifrån ljudsatta bildspel, mystiska väderburar till en ring av "Östermalmsdamspälsar" runt en konstgjord lägereld oss att på ett nytt och annorlunda sätt närma oss klimatproblematiken. Att det fungerar med konst som budbärare visade sig tydligt hos barngrupperna som besökte utställningen. Där gav konstverken upphov till spännande diskussioner och resonemang.

Bilen – statusmarkör?

En av konstnärerna engagerade i utställningen var Jonas Nobel. Han ville påminna oss om att bilen inte bara är ett transportmedel. Många använder bilen för att visa vilka de är eller vilken status de har. Det finns till exempel många sångtexter som handlar om bilar kopplat till sex. I sin installation *Repeat to end* sammanförde Jonas Nobel en utspild oljefläck med en dikt med fragment från

sångtexter som fick oss att reflektera. *Pull up to my bumper baby, In your long black limousine...*

Ett översvämmat Linköping

Camilla Lothigius, en annan av de sex konstnärerna, visar hur ett klimatdrabbat Linköping skulle kunna se ut. Tittar man närmare på hennes vackra bilder ser man att hur Stora torget, Stadshuset och Domkyrkan har drabbats av en svår översvämning. Vattennivån står någon meter över marknivån och de välkända husfasaderna speglar sig i vattnet. Vackert, men samtidigt väldigt skrämmande.

Under tiden som utställningen pågick ordnades olika kringarrangemang. Vi hade ett panelsamtal i utställningslokalen under temat Konst & samhälle – kan

Informationsspridning

Utställningen Klimat besöktes av cirka 3 300 personer. Den följdes också av 16 olika kringarrangemang, ofta kvällstid. Ett av dessa var en föreläsning av meteorologen Martin Hedberg.

Artiklar om utställningen och intervjuer med konstnärerna hamnade i flera lokala tidningar både i Linköping och Norrköping.

Ovan till höger: Jonas Nobels installation
Repeat to end.

Nedan: Camilla Lothigius bild av ett översvämmat Stora torget.

Stora bilden: Christer Fällman, chef för Passagen, inviger Klimatutställningen.

CHRISTER FÄLLMAN

Linköpings kommuns konstansvarige och chef för konsthallen Passagen. Bor centralt i Linköping och kan därför cykla och gå överallt.

– Konstnärer gör det på ett annorlunda sätt. Deras förmåga att via det gestaltande språk som är konstens egenart skapar andra och mera fysiska sätt att skildra även välkända fenomen. Det blir åskådligt och materialmässigt mera påtagligt samtidigt

**Konsten ger minnet
kropp och dofter.**

som idériakedomen ofta inte känner några gränser. Förmågan att tänka i 360 grader medsols och motsols. Konst stimulerar inte bara tanke och känsla utan även mera djupt liggande skikt inom oss, ibland ända ner till människans förhistoria. Just därför blir konstnärliga gestaltningar allt viktigare i ett informationssamhälle som hotar dränka oss med kraftiga slagregn av infoskurar. Konsten ger minnet kropp och dofter.

Utdrag ur artikeln "Klimatfokus i Gamla Linköping" i Dialog (Nr 2, 2007) skriven av Per Conning:

– Detta är kanske den viktigaste utställning vi haft, säger Fenomenmagasinets chef Jan Engqvist.
– Det är en påkostad vandringsutställning som vi länge har försökt få hit. Den är gjord av Teknikens Hus i Luleå.

Temperaturen vid jordens yta beräknas stiga med upp till sex grader inom hundra år, men utställningen visar att det finns hopp. Besökarna kan ta del av enkla saker som alla kan göra för att minska klimatpåverkan. Det går även att testa nya energikällor.

– Det är inte någon utställning där man ska gå med händerna på ryggen. Man ska röra och göra. Och utställningen riktar sig både till äldre och yngre, säger Jan Engqvist.

När Dialog besökte Fenomenmagasinet var klass 4b från Ljungs skola där. Klassen fick även lyssna på en föreläsning. Ett par av eleverna var Oscar Sundberg och Johan Sandblom Wideman. De tyckte att det var spännande.

– Det var intressant att höra om vad som finns i luften, sa Johan Sandblom Wideman."

Energistormar och energiomvandlare, solfångare och minivärldar med fungerande kretslopp. Allt samlat under Fenomenmagasinets tak i en utställning att röra och göra. Solklart!

Klimatgreppet – en solskenshistoria

FOTO: TEKNISKS HUS

Den interaktiva utställningen "Klimatgreppet – en solskenshistoria" har byggts av Teknikens Hus i Luleå, men har turnerat flitigt runt om i landet under senaste åren. Sommaren 2007 befann sig utställningen på Fenomenmagasinet i Gamla Linköping. Fenomenmagasinet är ett upplevelsecentra för naturvetenskap och teknik främst riktat mot barn och ungdomar. Det är därför ett populärt besöksmål för skolklasser, inte bara från Linköpings kommun.

Klimatgreppet – en solskenshistoria lockar besökare att själva söka fakta kring klimat och global uppvärmning. Det finns möjlighet att experimentera med nya energikällor och på så sätt se, känna på och själv delta i att skapa sin egen upplevelse av utställningen.

Utställningens innehåll

Utställningen täcker en yta av omkring 250 kvadratmeter. En del av den utgörs av tre stora glaskärl med jord, växter och vatten. Det ser inte så speciellt ut vid första anblicken, men glasburkarna är lufttäta och innehåller var sitt fungerande kretslopp – en värld i miniatyr!

I en labyrinth på ett vippbord ska man ta ett litet jordklot förbi farorna med icke förnybara energikällor. I labyrinthen finns hål där jordklotet kan falla ner. Hålet representerar fossila bränslen som olja, kol och naturgas. Förnybara energikäl-

lor, sol, vind och vatten, symboliseras av övertäckta hål.

I en annan station kan besökarna prova att tända en elektrisk lampa med vattenkraft. Efter att en behållaren fyllts med vatten vevas den upp en bit. När en kran sen öppnas och släpper ut vattnet som strömmar genom en liten turbin ger en generator elektrisk energi till lampan.

Genom utställningens interaktiva inslag uppmuntras besökarna att göra aktiva val och upptäcka hur de små besluten i vardagen faktiskt påverkar klimatet i stort. Tekniska Verket kompletterade utställningen med information om kommunens eget klimatarbete.

Aktiviteter för lärare

Fenomenmagasinet är öppet för alla och innehållet i Klimatgreppet – en solskenshistoria har alla åldrar god behållning av. Utställningens främsta målgrupp är dock mellanstadieelever. Utställningsperioden inleddes därför med en informationskväll för lärare. På informationskvällen var föreläsare från Centrum för klimatpolitisk forskning, Linköpings universitet, och en representant för TEMP-kontoret inbjudna. Intresserade lärare fick en guidebok framtagen till utställningen med sig hem. Fortsättningsvis under utställningstiden anordnade Fenomenmagasinet workshops för lärare där de till exempel fick prova att bygga solcellsdrivna fordon.

Informationsspridning

En av fördelarna i att samarbeta med ett besöksmål som Fenomenmagasinet är att det redan är både populärt och välbesökt. Mycket riktigt lockades många till Fenomenmagasinet och denna interaktiva klimatutställning. Under utställningstiden från 1 maj till 26 augusti hade Fenomenmagasinet och utställningen drygt 18 000 besökare. Av dessa var omkring 8 000 skolelever, som förutom utställningen även fick klimatundervisning.

Vid minst tre tillfällen fanns reportrar med bland skoleleverna. Det resulterade i reportage i bland annat Extra Östergötland och kommunens egen tidning Dialog (se vänster).

FOTO: TEKNISKS HUS

Man brukar säga att även små grytor har öron. Vi brukar säga att även små utställningar har besökare och något viktigt att förmedla.

Miniutställningar

Tankvärt på Macken

”Tankvärt på Macken” var en utställning om olika bränslen och deras miljöeffekter. Utställningen var framtagen av Nätverket för hållbara transporter i Norrköping och syftade till att ge besökarna mer information om bränsleslagen bensin, diesel, naturgas, biogas och etanol.

Utställningen fanns att beskåda i foajén på Stifts- och landsbiblioteket fram till den 30 mars 2007.

I love Östersjön

”I love Östersjön” var namnet på den utställning som tog plats i foajén på Stifts- och landsbiblioteket under sensommaren 2007. Utställningen lyfte fram flera viktiga frågor som rör havet i öst. Hur ser Östersjöns framtid ut? Vad har övergödningen med mig att göra? Kan jag göra något för att minska hoten?

De flesta känner till att miljöläget i och omkring Östersjön är allvarligt, men få känner att det angår dem. I love Östersjön-utställningen syftade till att öka förståelsen om villkoren i Östersjön. Tanken var att öka kunskapen om Östersjöns miljö, dess värden och vår påverkan samt att ge en insikt att det jag gör har betydelse.

Till vänster: Utställningen Tankvärt på Macken gav bland annat information om biogas och etanol.

Nedan: I love Östersjön uppmanade besökarna att avlägga ett ”Östersjölofte”; vad kan jag göra för att minska hoten mot Östersjön?

Feber

Den 10 februari deltog TEMP-kontoret och kommunens energirådgivning i en kulturfestival hos Ung scen/öst på aktivitetshuset Elsas Hus. Basen för vår information denna kväll var miniutställningen Feber, som handlade om energibesparingar. Festivalen besöktes också av bland annat Svenska naturskyddsföreningen, Salem Al Fakir, Emil Jensen, Emmon med flera, samt en mängd ungdomar. Klimatdokumentären ”En obekväm sanning” visades, dikter lästes upp och dansuppträdanden lyste upp den mörka februarinatten. Jorden har feber och Ung scen/öst försöker finna bot. 100 kronor av kvällens entrébiljett gick till Svenska naturskyddsföreningens klimatkätsel.

Informationsspridning

Tankvärt på Macken och I love Östersjön var placerade i foajén på Stifts- och landsbiblioteket. I samma hus finns också andra verksamheter, som Informationkontoret med turistbyrå, invandrarservice och annat. Det går inte att säga hur många av husets besökare som verkligen tog del av utställningarna. Bibliotekshuset är dock öppet alla dagar i veckan och tar emot över 3 000 besökare per dag.

På kulturfestivalen informerade och diskuterade vi med cirka 50 ungdomar. Ännu fler tog del av utställningen.

"Varje insats är viktig, från det stora till det lilla. Ensam kan du gå snabbt, tillsammans kan vi gå långt. Vi behöver gå både snabbt och långt."

– Gösta Gustavsson, miljökommunalråd

Miljöalmanacka

Sedan 2002 har Linköpings kommun varje år tagit fram och delat ut en miljöalmanacka till kommunens alla hushåll. Det är en uppgift som TEMP-kontoret fått överta sedan projektstarten. Miljöalmanackan innehåller nu information om klimat, med fokus på växthuseffekten. Vissa år har informationen varit mer specifikt riktad mot energi och trafik. Transporterna är de största bovarna i klimatkrisen.

Klimattips och information

Almanackan innehåller praktiska tips för hur man kan bidra till att minska utsläppen av koldioxid, vilket är den främsta orsaken till klimatförändringen. Här redovisas också en del av det arbete som TEMP-kontoret och våra samarbetspartners gör för att minska utsläppen av växthusgaser. Ett stående inslag är dessutom källsorterings- och avfallsinformation från Tekniska Verken.

2006 innehöll miljöalmanackan en nyhet i form av ett tävlingsmoment. På vår webbplats lade vi varje månad ut en tävlingsfråga som man genom klimatinformationen i sin almanacka kunde svara på. Tävlingsfrågan hade anknytning till månadens tema och priserna kunde exempelvis vara biobiljetter eller busskort.

Miljöalmanackan 2008

Två år senare tog vi hjälp av en gymnasieklass från Katedralskolan i Linköping. Tillsammans ville vi verkligen utmana

Linköpingsborna att göra något konkret för att minska sin energiförbrukning. Miljöalmanackan 2008 bjöd därför på tolv praktiska utmaningar kopplade till månadernas olika teman – en för varje månad: till exempel "kontrollera att du har rätt temperatur i kyl och frys" och "byt ut de lampor du använder mest till lågenergilampor". Vår förhoppning är att Linköpingsborna ska anta våra utmaningar och förstå att även de små insatserna är viktiga för att bevara vårt klimat.

Informationsspridning

Ända sedan den första miljöalmanackan trycktes har den delats ut till samtliga hushåll i kommunen. Det betyder att cirka 70 000 hushåll fått almanackan, fullspäckad med klimattips, varje år i fem år.

I samband med utdelning av almanackan brukar lokala tidningar skriva om den. Nu senast, 2008, tog Vimmerby Tidning pulsen på miljökommunalrådet Gösta Gustavsson för att se om han lever upp till almanackans miljöutmaningar. Betyget blev som väl var godkänt.

Miljöalmanackorna har delats ut till Linköpings alla hushåll sedan 2002.

FOTO: STAFFAN GUSTAVSSON, REDAKTÖR

"Att kompostera avfall är helt naturligt för barnen" säger Catrine Hjerdt, förskolelärare och miljöombud på förskolan Skogshyddan i Ekängen.

Klimat, spenat och oljefat. 168 personer utbildades till miljöpiloter i ett ambitiöst skolprojekt som gör Linköpings barn och ungdomar till de vassaste av klimatkids.

Miljökunskap för morgondagens vuxna

Utvecklingsprojektet genomfördes, utvärderades och redovisades under 2006. Slutligen sammanfördes de i idéboken "Klimat, spenat och oljefat".

Egentligen började det redan 2002. Det var då som våra förtroendevalda beslutade att miljökompetensen skulle höjas hos all kommunal personal. 2004 bjöds därför en första omgång medarbetare in till miljöutbildning. Samtidigt hade vi på TEMP börjat bli varma i kläderna. Det framstod med allt större tydlighet att vår verksamhet måste inriktas mot delprojekt som kan leva vidare även efter projekt-tidens slut. En förutsättning för det är att integrera delprojekten i den ordinarie verksamheten och involvera personal utanför TEMP.

Två flugor i en smäll

Idén föddes att slå två flugor i en smäll och sammanföra TEMP:s uppdrag med den pågående miljöutbildningen. Eftersom mer än 50 procent av kommunens personal är verksam inom utbildningssektorn, från förskola till vuxenutbildning, var det naturligt att vi vände blickarna mot skolvärlden.

Utbildning av miljöpiloter

Första steget blev utbildning av så kallade miljöpiloter. En miljöpilot är en person som i sin tur hjälper till att sprida medvetenhet om vad en hållbar utveckling är inom den arbetsplats eller enhet som han eller hon arbetar på. Miljöpiloten är tänkt att vara en inspiratör för andra. Det visade sig att många anställda inom förskolan och skolan var intresserade av att bli miljöpiloter. Idag har inte mindre

än 168 män och kvinnor gått igenom utbildningen som dels handlat om de stora miljöproblemen, dels vilken policy Linköpings kommun har i miljöfrågor.

Efter sin utbildning gick miljöpilotererna vidare och startade utvecklingsprojekt på sina arbetsplatser. För att öka motivationen och möjligheten till att få igång projekt av hög kvalitet fick varje verksamhetsområde 100 000 kronor tilldelat sig efter det att alla projektplaner kvalitetsgranskats och godkänts.

Utvecklingsprojekt inom klimat

Utvecklingsprojektet som genomförts faller inom området klimat, trafik och energi, på alltifrån förskolan till gymnasiet. Åldern på barnen och ungdomarna som har deltagit varierar med andra ord från ett till nitton år. På natthälskolan Karlavagnen har både barn och vuxna fått lära sig kretsloppstänkande genom att arbeta med kompostering. Att tänka på miljön har blivit naturligt. När avfallet komposteras får man jord, samtidigt som sopmängderna minskar.

Låg- och mellanstadieelever på Fridtunaskolan har en egen skolskog. Skogen är två hektar stor, ligger på bekvämt gångavstånd från skolan och fungerar som ett andra klassrum. Genom att iakttä och undersöka naturen upptäcker man snart att man är infogad i ett system där en gräsugga är lika viktig som en varg.

På Anders Ljungstedts gymnasium har man länge önskat sig ett uterum av något slag och nu har drömmen blivit verklighet. Ett orangeri har byggts för att fungera som både växthus och undervisningslokal. Bygget har sammanfört skolans många program genom att alla har fått hjälpa till, byggnadselever har tagit hand om inredningen, elever från elprogrammet har dragit elen och så vidare, och alla får möjlighet att njuta av det färdiga resultatet. Målet är att orangeriet ska ge eleverna ökade kunskaper om människans inverkan på miljön.

Informationsspridning

Den största behållningen av det här delprojektet är alla de tusentals elever inom skolan och förskolan som har berörts av miljöpiloterens framfart. Flera av projekten har fortsatt att rulla och några har lämnat ett rent fysiskt avtryck i verksamheten. På så sätt kommer det här delprojektet att påverka kommande årskullar många år framöver.

HANS LARSSON

Lärare i miljö- och samhällsfrågor på Katedralskolan i Linköping, men också miljöentusiast och projektledare för det TEMP-delprojekt som beskrivs här intill. Läger en del av fritiden på att utveckla segelflyget eftersom han tror att det kommer ha en allt viktigare roll i miljöarbetet i flygstaden Linköping.

Hur får man barn och ungdomar att förstå innebörden av begreppet hållbar utveckling?

– Ska man nå dithän måste miljöfrågorna bli en del av den alldeles vanliga vardagen. Miljömedveten blir man inte på en eftermiddag. Här handlar det om att få med sig olika bitar miljökunskap från olika delar av sin skolgång. Det är en process som man ska delta i under femton år av ens liv. I förskolan lär man sig kanske kompostera och få den första förståelsen av vad ett kretslopp innebär. På låg- och mellanstadiet kan man till exempel resonera kring transporter och utsläpp, och på högstadiet och i gymnasiet fördjupas kunskaperna ytterligare.

En slags bonus är att barnen sedan går hem och påverkar sina föräldrar.

Vad tycker du om de utvecklingsprojekt som har genomförts?

– Det är jättefint genomförda arbeten. Alla har jobbat så bra! En slags bonus är att barnen sedan går hem och påverkar sina föräldrar. Jag har hört talas om små barn som fått sina mammor och pappor att börja källsortera och jag känner till ungdomar som påverkat sina föräldrar att ta bussen ner till stan i stället för att slentriansätta sig i bilen och köra. Är inte det fantastiskt?

En kulen, intet ont anande höstmorgon exploderar plötsligt Linköpings mellanstadieklasser i upptäckarglädje, laganda, vetgirighet och kunskap! Det är startskottet för årets omgång av Agenda 21-jakten som just har gått.

Agenda 21-jakten

”Agenda 21-jakten” är en tävling med spännande uppdrag, kluriga frågor och nötter att knäcka. Det övergripande temat är alltid hållbar utveckling och frågorna handlar om alltifrån miljö, energi och natur till integration, demokrati, brottsförebyggande arbete och barns rättigheter. Vår utgångspunkt är att Agenda 21-jakten är ett annorlunda och kul lärande där eleverna genom att själva experimentera och söka svar kan lära sig mer om hållbar utveckling.

Mellanstadieelevernas tävling

Agenda 21-jakten har anordnats i Linköping varje år sedan 2002 och har hunnit bli ett populärt inslag i Linköpingssko-

lornas höstscheman. Tävlingen vänder sig till skolelever i årskurs fyra till sex och lärarna anmäler själva sina lag. Lagen kan bestå av en skolklass eller vara åldersintegrerade med elever från olika grupper och årskurser. Gemensamt engageras alla för att, under de tre timmar som tävlingen pågår, på olika sätt söka svar på frågor om hållbar utveckling.

Många olika sorters frågor

I tävlingsformuläret finns både flervalsfrågor och frågor som kräver lite längre, skrivna svar. Till sin hjälp har eleverna alltid internet och ett antal broschyrer som delas ut i samband med tävlingen. Till några frågor hör dessutom ledtrådar som

vi publicerar på Linköpings kommuns webbplats varje hel timme. Vissa delar av tävlingen har även ett mer praktiskt upplägg. Vi vill stimulera till såväl fysisk aktivitet och hjärngympa som samarbete inom laget.

Studiebesök står på spel

De lag som kniper en pallplats vinner ett åtråvärt studiebesök på någon spännande plats i Linköping, exempelvis science centret Fenomenmagasinet eller evenemangsarenan Cloetta Center.

Informationsspridning

Agenda 21-jakten har fått uppmärksamhet genom att tidningen Östgöta Correspondenten brukar besöka en av de deltagande skolorna under tävlingsdagen. När tävlingen är avgjord brukar de också skriva om det vinnande laget. Men viktigast av allt – sedan Agenda 21-jakten anordnades för första gången 2002 har totalt 5 000 elever varit med och tävlat!

Klass 6 på Solhagskolan firar segern i Agenda 21-jakten 2007.

Vårt land är en guldgruva av kunskaper. Föreläsningar är ett urgammalt sätt att förmedla dem. Från Platons atenska olivlund till Hörsalen på Linköpings Stifts- och landsbibliotek.

Föreläsningar

Pär Holmgren, Gunilla Lindeberg och Fredrik Warberg bjöd på intressanta och välbesökta föreläsningar med var sitt perspektiv på hållbar utveckling.

Tillsammans med Medborgarskolan har vi på TEMP arrangerat en mängd föreläsningar med inbjudna föreläsare. Under tre år har det hunnit bli en hel del. Meteorologer, professorer, författare och före detta generalsekreterare har passerat genom vår hörsal. Temat på föreläsningarna har varit klimat och hållbar utveckling, men med lite olika angreppssätt. Följande tre föreläsningar lockade flest åhörare:

Global uppvärmning med Pär Holmgren

Pär Holmgren är chefsmeteorolog på Sveriges television och välkänd inte minst i klimatsammanhang. Han har gett föreläsningen "Global uppvärmning – är det slut med vita vintrar i Linköping?" hos oss vid två tillfällen.

"Utsläppen av växthusgaser håller på att förändra vårt klimat. Vad får det för konsekvenser? Man kan se en rad hot tona upp sig i en inte alltför avlägsen framtid: fler extrema oväder som översvämningar, orkaner och tropiska stormar, öknen breder ut sig och vatten blir en bristvara. Samtidigt har vi inte gett upp hoppet. Vi måste sluta använda bensin och Sverige bör bli ett föregångsland som satsar på bra uppfinningar och infrastruktur."

Motion med Gunilla Lindeberg

Gunilla Lindebergs föreläsning "Håller vi på att sitta ihjäl oss?" lockade även den många besökare och hon återkom därför till oss för en andra föreläsning. Gunilla Lindeberg själv är en motionsälskande dietist och förespråkar en aktivare vardag.

"Fysisk inaktivitet är ett stort problem, trots att det egentligen finns massor med motionsmöjligheter i vår vardag. Dessa skulle vi kunna ta bättre tillvara på. Genom att

cykla eller gå till jobbet istället för att ta bilen sparar vi på miljön, samtidigt som en aktivare befolkning minskar sjuktagen."

Rik på riktigt med Fredrik Warberg

Fredrik Warberg från föreningen Tidsverkstaden tog oss med på några timmars utforskning av vardagens värden och möjligheter i föreläsningen "Rik på riktigt – ett föredrag om livskvalitet".

"Våra liv består mest av vardag. Lyckas vi fylla vardagen med tillräckligt av det som är verkligt väsentligt för oss, så har vi goda möjligheter att känna oss rika på riktigt. Samtidigt blir vi mer värdefulla för vår nära och fjärran omgivning. Aktiva val av förhållningssätt och medveten användning av det egna handlingsutrymmet hjälper på vägen."

Informationsspridning

De 16 föreläsningar som vi arrangerat har totalt haft över 1 600 åhörare. En fullsatt hörsal innebär 150 åhörare och vid flera av föreläsningarna fick vi avvisa folk i dörren på grund av brandföreskrifter. Intresset för föreläsningarna har alltså varit stort.

Inför varje föreläsning har vi annonserat i Östgöta Correspondenten, både i deras Dagens tips-spalt och i fristående annonser. Reportrar från samma tidning har vid flera tillfällen också passerat på att träffa föreläsarna för en intervju, bland annat när Pär Holmgren var hos oss.

Övriga föreläsningar som vi
bjudit på:

*Kortare arbetstid – en lösning på
klimatrisen?*

Christer Sanne, samhällsforskare och
docent vid KTH

*Situationen av idag – ett arv från
gårdagen*

Lars Rahm, professor vid Linköpings
universitet

Finns det en framtid för Östersjön?

Åsa Danielsson, lektor vid Linköpings
universitet

*Hur kommer en klimatförändring att
påverka vår hälsa?*

Elisabeth Lindgren, läkare och forskare

*Kan vi minska utsläppen av koldioxid
och samtidigt behålla vår välfärd?*

Kjell Aleklett, professor i fysik vid
Uppsala universitet

*Smartare konsumtion för en hållbar
sambhällsutveckling*

Stefan Edman, biolog och utredare

*Den nya diplomatin för hållbar
utveckling*

Bo Kjellén, rådgivare på
miljödepartementet

*Olja – jakten på det svarta guldets när
världens oljekällor sinar*

Gunnar Lindstedt, journalist och
författare

*Alternativa drivmedel – varför är det så
svårt att veta om man gör rätt?*

Magnus Blinge, forskare vid Chalmers
tekniska högskola och Transek

Klimatet förändras

Martin Hedberg, meteorolog

*Jorden har feber – då blir klimatmedicin
lönsamt*

Svante Axelsson, generalsekreterare för
Svenska naturskyddsföreningen

*Många mils transport innan maten
hamnar på din tallrik*

Louise Hård af Segerstad,
systemekolog på Albaeco

Sparsam körning

Michael Koucky, forskare och
ordförande i Gröna Bilister

"Att välja fjärrvärme och ta de vackra cykelvägarna in till stan, är det minsta jag kan göra för att motverka översvämning, svält och orkan!"

Kampanjen Klimatsmart

När TEMP-kontoret hade arbetat något år tillsammans väcktes tanken om att genomföra en kampanj för att höja imagen för klimatarbete och de olika delarna i vårt projekt. Resultatet blev kampanjen Klimatsmart som genomfördes under hösten 2006.

Tv-reklam och spår i asfalten

Representanter för TEMP, Östgötra-trafiken och Tekniska Verken arbetade tillsammans med en reklambyrå under några hektiska månader för att ta fram kampanjmaterial. Sedan sändes reklam i TV 4 och radiokanalen Mix Linköping som följdes upp med tidningsannonser i lokalpressen. Även Linköpings gaturum tapetserades med klimatsmarta affischer. Och inte nog med det. Budskapet i kampanjen var att biogasbilar, bussar och cyklar lämnar gröna spår, så en tidig morgon målades gröna spår i asfalten på de flitigast nyttjade cykelbanorna och runt biogasmackarna med en hänvisning till kampanjsajten www.klimatsmart.nu.

Kampanjen på nätet

Kampanjsajten kunde man bland annat hitta via en banderoll på Östgöta Correspondentens webbplats. På sajten har vi samlat tips och idéer om vad man själv kan göra för att vara med och hejda den globala uppvärmningen. Det fanns också en tävling där de tävlande skulle ge exempel på förändringar i vardagen som hjälper till i klimatarbetet. 250 personer deltog i tävlingen och vinnaren var Sara Börjesson. Hon vann en cykel när hon skaldade:

"Att välja fjärrvärme och ta de vackra cykelvägarna in till stan, är det minsta jag kan göra för att motverka översvämning, svält och orkan!"

Ett annat inslag i Klimatsmart-kampanjen var en föreläsning med Stefan Edman, miljödebattör, författare och tidigare generalsekreterare i den svenska Oljekommissionen.

Informationsspridning

"Klimatsmart" är ett begrepp som har blivit något av ett modeord i klimatsammanhang och används flitigt både i media och av bland andra Naturvårdsverket. Att vår kampanjsajt har just adressen www.klimatsmart.nu har därför gett sidorna många extra besökare. När kampanjen rullade för fullt i november 2006 hade webbplatsen närmare 10 500 unika besökare. Sajten har fortfarande runt 250 besökare per dag.

Klimatsmart-kampanjen har marknadsförts på flera sätt: tv, radio, webb, affischering med mera. Resultatet i slutenkäten visar att efter sex månader är det cirka 23 procent av Linköpingsborna som kommer ihåg kampanjen.

Vinnaren Sara Börjesson poserar framför kampanjaffischerna med sin nya cykel.

Tack

för att du väljer ett klimatsmart alternativ!

 Väljer du fjärrvärme sparar du pengar, får en bekväm uppvärmning och dessutom bär luften rentare.

Allt använde avfallsbränslen för produktion av fjärrvärme innebär att utsläppen av fossil koldioxid i atmosfären inte ökar, något som är fellet om kol och olja används. Avfallet som rinner i Gästadsverket på ett år ersätter 85 000 ton olja och besparar klimatet 80 000 ton koldioxid.

Naturvårdsverket och Linköpings kommun arbetar tillsammans för att minska utsläppen av växthusgas.

Tävla och läs mer på www.klimatsmart.ln

”Fjärrvärme är klimatsmart! Vi vill erbjuda så många som möjligt att ansluta sig till fjärrvärmenätet. Att ersätta oljeeldning och elvärme i våra fastigheter med fjärrvärme, är klimatsmart.”

Tack

för att du väljer ett klimatsmart alternativ!

 Väljer du att cykla så sparar du pengar, får motion och dessutom bär luften rentare. Idag finns 400 km cykelväg, och fler kommer att byggas.

I Linköping är varannan bilresa kortare än fem kilometer. Trafiken orsakar stora utsläpp av växthusgas. Byter du ut några av bilresorna mot cykelturer så hjälper du till att minska den globala uppvärmningen.

Naturvårdsverket och Linköpings kommun arbetar tillsammans för att minska utsläppen av växthusgas.

Tävla och läs mer på www.klimatsmart.ln

”Att cykla är klimatsmart! Vi har byggt 400 km cykelväg så att fler kan ta cykel istället för bilen. Varannan bilresa är kortare än fem kilometer och kan många gånger ersättas av en promenad eller cykeltur. På så sätt bidrar vi till att förbättra både klimatet och folkhälsan.”

Tack

för att du väljer ett klimatsmart alternativ!

 Väljer du ett kört biogashol och beställa biogas taxi sparar du pengar, parkerar gratis på många parkeringsplatser och dessutom bär luften rentare.

Biogas produceras lokalt i Linköping utav rester av livsmedelsavfall och organiskt material. Utsläppen från en biogasbil är mycket lägre än en vanlig bensin eller dieselbil och bidrar inte till utsläpp av fossil koldioxid. Kommande biogas kan ersätta ca 600 personbilar samt...

Naturvårdsverket och Linköpings kommun arbetar tillsammans för att minska utsläppen av växthusgas.

Tävla och läs mer på www.klimatsmart.ln

”Biogas är klimatsmart! Vi har lokal tillverkning av biogas. Ett klimatneutralt alternativ, inga fossila koldioxidutsläpp, som tillverkas av livsmedelsrester och gödsel. Inga långväga transporter, inga oljeförorenade markområden och heller inga risker med båttransporter som läcker olja ut i världshaven.”

Tack

för att du väljer ett klimatsmart alternativ!

 Väljer du bussen så sparar du pengar, får en skön promenad på väg till bussen och luften blir rentare. Dessutom går kollektivbussarna på biogas.

Tätortsbussarna i Linköping drivs med biogas. Det är ett av de renaste fordonsmotorerna som finns och den ökar inte växthusföret. En buss som drivs med biogas minskar utsläppet av koldioxid med ca 70 ton per år jämfört med en buss som drivs med diesel.

Naturvårdsverket och Linköpings kommun arbetar tillsammans för att minska utsläppen av växthusgas.

Tävla och läs mer på www.klimatsmart.ln

”Kollektivtrafik är klimatsmart! Vi har cirka tio stom- och lokallinjer som körs med ett sextio bussar. Tätortsbussarna drivs med biogas som är klimatneutralt. Att åka biogasbuss är det smartaste och mest klimatvänliga sättet att resa.”

Hur når man ut med sitt budskap? En evig fråga när man arbetar med information och folkbildning. Ett sätt är att finnas bland människor. Där det händer. På plats.

TEMP på plats

Ovan: Kanaldagen i Berg
2005 besöktes av cirka 25 000
människor.

Nedan: Mingelkväll för politiker
och tjänstemän förenade nytta
med nöje.

Mingelkväll för politiker

Under projekttidens gång nådde vi till en punkt där vi genomfört flera intressanta delprojekt, men fortfarande fanns ett behov av att förankra dem inom dels vår egen organisation, dels hos de olika samarbetsparterna. Hur råder vi bot på det? Medicinen blev en mingelafton för politiker och tjänstemän – ett trevligt sätt att förena nytta med nöje. Tv-meteorologen Pär Holmgren anlätades som dragplåster och en ny spännande lokal i närheten av resecentrum, Business-Link, bokades för ändamålet. Den 24 januari 2006 samlades så ett 60-tal politiker och tjänstemän och fick information om den förstärkta växthuseffekten och TEMP samtidigt som de avnjöt ”mingelsnittar” och cider.

Informationsspridning

Mingelkvällen besöktes av cirka 60 politiker och tjänstemän.

Världsmiljödagen

Världsmiljödagen infaller den 5 juni varje år. Vi på TEMP-kontoret har firat den tillsammans med Naturskyddsföreningen och FN:s lokala avdelning på Stora torget i Linköping. Nyfikna förbipasserande har kunnat besöka vårt gemensamma informationstält och hämta information eller delta i vår årliga tipspromenad. Därutöver har vi haft aktiviteter kopplade till årens olika teman. 2006 var temat exempelvis ”Gröna städer”. Vid jämna klockslag guidade följaktligen Naturskyddsföreningens ordförande Björn Ström nyfikna Linköpingsbor runt bland stadens grönområden.

Informationsspridning

Cirka 250 personer besökte TEMP:s tält under Världsmiljödagen 2006. Vi fick in 80 svar på vår tipspromenad och ungefär 40 personer deltog i någon av de guidade turerna.

Kanaldagar i Berg

Ett sätt att synas med sitt budskap är att finnas med i sammanhang där det samlas mycket folk. TEMP har deltagit vid ett sådant tillfälle tre gånger, nämligen Kanaldagen i Berg. Berg är förort till Linköping och ligger vackert en mil utanför stadskärnan invid Göta kanal. Barncancerstiftelsen anordnar där varje Mors dag ett arrangemang som brukar locka runt 25 000 personer. Med så många besökare uppstår ofta problem med bilparkering. TEMP har därför bjudit Linköpingsborna på gratis biogasbuss ut till Kanaldagen, något som många har nappat på. På väg till Berg har vi passat på att dela ut give-aways och informationsmaterial om biogas och kollektivtrafik. Ett år tog vi hjälp av ett flickfotbollslag för att dela ut informationen. Väl framme i Berg har bussarna och de andra besökarna kunnat titta in i vårt tält för en pratstund eller mer information om Linköpings kommuns klimatarbete.

Informationsspridning

Kanaldagen i Berg brukar ha 20 000–25 000 besökare. Bussarna som vi bjudit på har varit så gott som fullsatta och vi räknar med sammanlagt cirka 1 200 passagerare.

skrift (medellågt. schrift, av lat. scri'ptum 'något skrivet', av scri'bo 'skriva'), ett konventionellt system för kommunikation genom på föremål gjorda tecken, så utformat att texter i princip entydigt kan överföras till tal.

– Ur Nationalencyklopedin

TEMP på pränt

TEMP-nytt

När TEMP hade existerat i drygt ett år började aktiviteterna under TEMP-paraplyet att bli så många att det fanns behov av att sprida informationen via ett nyhetsbrev. På så vis skulle fler få veta vad som var på gång inom projektet. Ett bra nyhetsbrev kan därtill bli ett sätt att inte bara informera utan kommunicera med läsare. Förhoppningen var att dessa människor skulle bidra med nya infallsvinklar och idéer.

TEMP-nytt har kommit ut med åtta nummer sedan början av 2005. För att hålla nere utgifterna har nyhetsbrevet bara funnits i digital form och skickas till prenumeranterna via e-post. Å andra sidan ger det digitala mediet möjlighet till mycket direkta länkar till fördjupad information för de som är specialintresserade eller bara nyfikna.

Informationsspridning

I skrivande stund har TEMP-nytt drygt 300 prenumeranter. Nyhetsbrevet når också ett okänt antal läsare genom att det också publiceras på Linköpings kommuns webbplats.

www.linkoping.se/temp

TEMP har under hela projektiden haft egna sidor under Linköpings kommuns webbplats. Dessa sidor har vi kontinuerligt uppdaterat med aktuella, pågående projekt. Som besökare kan man även hitta genomförda projekt, mer information om TEMP i stort och kontaktuppgifter till oss och våra samarbetspartners. Det går även att ladda ner informationsmaterial som TEMP-nytt, miljöalmanackor och andra trycksaker.

Informationsspridning

Under 2007 års sista halvår (juli–december) har startsidan på www.linkoping.se/temp haft 2 600 träffar varav över 1 600 unika besökare.

TEMP-sida i Dialog

Fyra gånger om året landar kommunens egen tidning Dialog i varje kommuninvånarens brevlåda. Dialog vill ge information och visa på goda exempel, men framförallt få kommuninvånare och deras förtroendevalda att närma sig varandra.

På TEMP-kontoret har vi under hela projektiden varit noga med att tipsa Dialogs redaktion om våra delprojekt och de har ofta rapporterat om dem i form av både notiser och större reportage. Dessutom ägnas en sida i varje nummer av Dialog helt åt information från TEMP, alltifrån pågående delprojekt till nya Klimp-ansökningar.

Informationsspridning

Dialog kom ut med fem nummer 2005 och därefter fyra nummer 2006 och 2007 till alla 70 000 hushåll i kommunen. TEMP har haft en sida med i varje nummer sedan starten.